

Zbiór Orzeczeń

WYROK SĄDU (dziewiąta izba)

z dnia 21 grudnia 2021 r.*

Odpowiedzialność pozaumowna – Umowy o udzielenie dotacji zawarte w ramach różnych programów Unii – Naruszenie postanowień umownych przez spółkę beneficjenta – Koszty kwalifikowalne – Dochodzenie OLAF-u – Likwidacja spółki – Odzyskanie wierzytelności od współniczek spółki – Postępowanie egzekucyjne – Zarzuty podniesione przez przedstawicieli Komisji przed sądami krajowymi – Określenie strony pozwanej – Uchybienie wymogom formalnym – Częściowa niedopuszczalność – Wystarczająco istotne naruszenie normy prawnej przyznającej uprawnienia jednostkom

W sprawach połączonych T-721/18 i T-81/19

Zoï Apostolopoulou, zamieszkała w Atenach (Grecja),

Anastasia Apostolopoulou-Chrysanthaki, zamieszkała w Atenach,

które reprezentuje adwokat D. Gkouskos,

strona skarżąca,

przeciwko

Komisji Europejskiej, którą reprezentują J. Estrada de Solà oraz T. Adamopoulos, w charakterze pełnomocników,

strona pozwana,

mających za przedmiot oparte na art. 268 TFUE żądania naprawienia szkody, jaką skarżące miały ponieść z powodu zarzutów sformułowanych wobec nich przez przedstawicieli Komisji w postępowaniu przeciwegzekucyjnym dotyczącym egzekucji wyroków z dnia 16 lipca 2014 r., Isotis/Komisja (T-59/11, EU:T:2014:679) i z dnia 4 lutego 2016 r., Isotis/Komisja (T-562/13, niepublikowanego, EU:T:2016:63) przed Protodikeio Athinon (sądem pierwszej instancji w Atenach, Grecja) i przed Efeteio Athinon (sądem apelacyjnym w Atenach, Grecja).

SĄD (dziewiąta izba),

w składzie: M.J. Costeira, prezes, M. Kancheva (sprawozdawczyni) i T. Perišin, sędziowie,

sekretarz: I. Pollalis, administrator,

* Język postępowania: grecki.

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 20 maja 2021 r.,

wydaje następujący

Wyrok

Okoliczności powstania sporu

- 1 Pierwsza ze skarżących w sprawach T-721/18 i T-81/19, Zoï Apostolopoulou, jest adwokatką wpisaną na listę adwokacką w Atenach (Grecja). Druga ze skarżących, Anastasia Apostolopoulou-Chrysanthaki, która jest ponadto matką pierwszej skarżącej, jest byłą urzędniczką, obecnie na emeryturze.

Okoliczności faktyczne poprzedzające wniesienie skargi w sprawie T-721/18

- 2 Skarżące są jedynymi współniczkami Koinonia Tis Pliroforias Anoichti Stis Eidikes Anagkes – Isotis (zwanej dalej „spółką Isotis”), będącej spółką cywilną o celu niezarobkowym w rozumieniu art. 741 greckiego kodeksu cywilnego, utworzoną w dniu 7 stycznia 2004 r.
- 3 Spółka cywilna uregulowana w art. 741–743 greckiego kodeksu cywilnego jest zasadniczo formą stowarzyszenia osób, nieposiadającą osobowości prawnej. Taka spółka cywilna może jednak uzyskać osobowość prawną, zgodnie z art. 784 greckiego kodeksu cywilnego, jeżeli prowadzi działalność gospodarczą, która może nie mieć celu zarobkowego, i jeżeli spełnione są warunki jawności przewidziane dla spółek jawnych, a mianowicie sporządzenie statutu i jego opublikowanie. Spółka ma charakter gospodarczy, jeżeli konieczną lub możliwą konsekwencją realizacji jej celu jest realizacja odpowiedzialności umownej lub deliktowej lub jeżeli realizacja jej celu może prowadzić do świadczeń, które w zwyczajowym obrocie są z reguły wynagradzane. Jeżeli przesłanki określone w art. 784 greckiego kodeksu cywilnego nie zostają spełnione, a zatem spółka nie posiada osobowości prawnej – każdy wspólnik spółki cywilnej odpowiada za zobowiązania powstałe wobec osób trzecich w wyniku zarządzania lub reprezentowania spółki do wysokości swojego udziału w spółce, zgodnie z art. 759 greckiego kodeksu cywilnego.
- 4 Natomiast z dniem utworzenia spółki Isotis, gdy spełnione zostały przesłanki przewidziane w art. 784 greckiego kodeksu cywilnego, a zatem spółka cywilna posiadała osobowość prawną, wierzyciele tej spółki mogli dochodzić roszczeń od wspólników w celu uzyskania zaspokojenia swych wierzytelności dopiero po rozwiązaniu i likwidacji spółki oraz pod warunkiem że aktywa spółki nie wystarczały do zaspokojenia ich roszczeń.
- 5 W dniu 11 kwietnia 2012 r. weszła w życie Nómos 4072/2012 – Veltíosi epicheirimatikoú perivállontos (ustawa 4072/2012 o poprawie środowiska gospodarczego) (FEK A’ 86/11.4.2012), której art. 249 ust. 1 i art. 270 ust. 1 ustanawiają równoległą, nieograniczoną i solidarną odpowiedzialność wspólników spółki cywilnej posiadającej osobowość prawną z tytułu długów spółki.
- 6 Zgodnie z art. 2 statutu założycielskiego spółki opublikowanego w rejestrze spółek Protodikeio Athinon (sądu pierwszej instancji w Atenach, Grecja) spółka Isotis ma na celu wspieranie równego traktowania i integracji osób o specjalnych potrzebach w ramach społeczeństwa

informacyjnego poprzez udzielanie informacji i rozpowszechnienie uznanych i odpowiednich międzynarodowych zasad i wytycznych dotyczących e-dostępności, a także udzielanie porad przy sporządzaniu i stosowaniu odpowiednich przepisów.

- 7 Zgodnie z art. 5 statutu spółki Isotis pierwsza ze skarżących samodzielnie zarządza wszystkimi sprawami spółki, reprezentuje ją przed wszystkimi organami i zaciąga w jej imieniu zobowiązania, składając podpis pod nazwą i pieczęcią spółki.
- 8 Zgodnie z art. 8 statutu spółki Isotis odpowiada ona, jako osoba prawna o celu niezarobkowym, za zaciągnięte przez siebie zobowiązania i długi wyłącznie do wysokości majątku spółki. Wspólnicy nie ponoszą odpowiedzialności za długi lub inne zobowiązania spółki wobec osób trzecich w zakresie wykraczającym poza wniesiony przez nich wkład, który stanowi składnik majątku spółki.
- 9 Spółka Isotis zawarła szereg umów ze Wspólnotą Europejską, reprezentowaną przez Komisję Wspólnot Europejskich, których przedmiotem była realizacja niektórych projektów. Umowy te zostały zawarte pomiędzy Wspólnotą, reprezentowaną przez Komisję, z jednej strony a koordynatorem i członkami konsorcjum, w tym spółką Isotis, z drugiej strony.
- 10 Spośród tych umów dziewięć było przedmiotem audytu finansowego przeprowadzonego przez Komisję w dniach 8–12 lutego 2010 r. W ostatecznym raporcie z audytu przyjętym przez Komisję i przekazanym spółce Isotis w dniu 22 grudnia 2010 r. stwierdzono, co następuje:
 - w okresie wielu kolejnych lat [spółka Isotis] nie księgowała, w szczególności, swoich przychodów w prawidłowej wysokości w księgach rachunkowych i archiwach, naruszając właściwe przepisy prawa greckiego; w wyniku tego jej dokumenty księgowe nie były wiarygodne i nie można było przeprowadzić żadnego bezpośredniego uzgodnienia między kosztami i przychodami dotyczącymi wykonywania programów i ogólnej sytuacji jej rachunków;
 - znaczny odsetek list obecności personelu był systematycznie korygowany odręcznie a posteriori przez dyrektora programów, bez zgody personelu; fakt ten miał istotne konsekwencje w odniesieniu do zadeklarowanego czasu pracy i wzbudził szczególne wątpliwości co do rejestracji godzin pracy;
 - listy obecności dyrektora programów wskazywały zawyżoną liczbę godzin pracy, które pokrywały się z godzinami pracy dotyczącymi innych rodzajów działalności zawodowej;
 - spółka Isotis niezgodnie z prawdą oświadczyła, że dyrektor programów nie uczestniczył w wykonaniu umowy finansowanej przez Komisję (ETSI STF 333);
 - uzasadnienie kosztów podróży nie przedstawiało wiarygodnego i obiektywnego obrazu warunków i działań podjętych w ramach tych podróży, ponieważ większość z tych podróży nie była bezpośrednio związana z rozpatrywanymi programami.
- 11 Sprawozdanie z audytu zakończyło się wnioskiem, że należy w konsekwencji uznać, iż wszelkie wydatki poniesione przez spółkę Isotis w ramach realizacji umów, których dotyczył audyt z 2010 r., nie kwalifikowały się do pomocy i że wszystkie kwoty wypłacone spółce Isotis powinny zostać zwrócone.

- 12 Sprawozdanie z audytu zalecało również, zważając na wagę stwierdzonych naruszeń, wypowiedzenie wszystkich obowiązujących umów zawartych przez spółkę Isotis z Komisją.
- 13 W piśmie z dnia 22 grudnia 2010 r. Komisja wskazała kwotę podlegającą zwrotowi za każdą z umów objętych audytem z lutego 2010 r., wyjaśniając, że korekty, które były niezbędne z uwagi na zapłatę na rzecz spółki Isotis kwot niekwalifikowalnych, mogą wpływać na przyszłe płatności dokonywane na podstawie tych umów lub przybrać postać nakazu odzyskania. Poinformowała ona ponadto spółkę Isotis, że oprócz wprowadzenia tych korekt jej służby mogły obliczyć wysokość odszkodowania ryczałtowego należnego Unii zgodnie z art. II.30 ogólnych warunków umów, które były przedmiotem audytu przeprowadzonego w 2010 r., i ewentualnie wydać nakaz odzyskania dotyczący tego odszkodowania.
- 14 Na mocy umowy zawartej w dniu 28 grudnia 2010 r. i opublikowanej w biuletynie spółek Protodikeio Athinon (sądu pierwszej instancji w Atenach) w dniu 17 stycznia 2011 r. spółka Isotis została postawiona w stan w likwidacji. A, który jest ponadto małżonkiem pierwszej skarżącej, a który do tego dnia był odpowiedzialny za programy europejskie w spółce Isotis, został wyznaczony pełnomocnikiem mającym przeprowadzić likwidację tej spółki.
- 15 W dniu 31 stycznia 2011 r. spółka Isotis wniosła skargę na podstawie art. 272 TFUE, zarejestrowaną w sekretariacie Sądu pod numerem sprawy T-59/11, z żądaniem stwierdzenia, że nie była zobowiązana do zwrotu kosztów poniesionych w ramach umów objętych audytem z lutego 2010 r., ponieważ odpowiadały one kosztom kwalifikowalnym, a Komisja była zobowiązana wypłacić jej ostatnią część dotacji przewidzianej w niektórych ze wspomnianych umów, powiększoną o odsetki za zwłokę.
- 16 W dniu 29 kwietnia 2011 r. Komisja wystawiła dziewięć not debetowych na kwoty podlegające zwrotowi z tytułu każdej ze spornych umów objętych audytem z lutego 2010 r., wyznaczając jednocześnie spółce Isotis termin 45 dni na dokonanie zwrotu należnych kwot, który upływał w dniu 14 czerwca 2011 r., kiedy to kwoty te miały być powiększane o odsetki za zwłokę przewidziane w rozpatrywanych umowach według stopy Europejskiego Banku Centralnego (EBC) powiększonej o 3,5 pkt.
- 17 W dniu 20 czerwca 2011 r. Komisja wystawiła sześć not debetowych z tytułu umów, objętych audytem z lutego 2010 r., ustalających kwoty należne od spółki Isotis z tytułu odszkodowania ryczałtowego na podstawie art. II.30 ogólnych warunków tych umów na łączną kwotę 70 471,47 EUR.
- 18 Ponadto na wniosek Komisji Europejski Urząd ds. Zwalczenia Nadużyć Finansowych (OLAF) przeprowadził dochodzenie dotyczące potencjalnych nadużyć finansowych naruszających interesy finansowe Unii przez spółkę Isotis, pierwszą skarżącą i A. Dochodzenie to zostało podsumowane raportem z dnia 15 listopada 2011 r., w którym OLAF sformułował zalecenia w kierunku podjęcia odpowiednich środków i poinformowania greckich organów wymiaru sprawiedliwości ze względu na podejrzenia popełnienia czynu zabronionego noszącego znamiona oszustwa naruszającego interesy finansowe Unii. Komisja przekazała ostateczny raport z dochodzenia OLAF-u Eisangelia Plimeleiodikon Athinon (biuru prokuratora przy sądzie karnym w Atenach).
- 19 Wyrokiem z dnia 16 lipca 2014 r., Isotis/Komisja (T-59/11, EU:T:2014:679) Sąd oddalił żądania spółki Isotis i uwzględnił żądanie wzajemne Komisji, nakazując tej spółce zwrot na rzecz Komisji kwoty 999 213,45 EUR, powiększonej o odsetki naliczone od dnia 15 czerwca 2011 r. według stopy

- procentowej EBC, powiększonej o 3,5 punktu procentowego, odpowiadającej zwrotowi wkładu finansowego, z którego spółka ta skorzystała na podstawie umów wskazanych w audycie z lutego 2010 r., oraz kwoty 70 471,47 EUR, powiększonej o odsetki naliczone od dnia 5 sierpnia 2011 r. według stopy procentowej EBC, powiększonej o 3,5 punktu procentowego – tytułem odszkodowania ryczałtowego na podstawie sześciu z wymienionych umów.
- 20 W dniu 25 września 2014 r. spółka Isotis wniosła odwołanie od wyroku z dnia 16 lipca 2014 r., Isotis/Komisja (T-59/11, EU:T:2014:679), zarejestrowane w sekretariacie Trybunału pod numerem sprawy C-450/14 P. Trybunał oddalił to odwołanie postanowieniem z dnia 31 maja 2016 r., Isotis/Komisja (C-450/14 P, niepublikowanym, EU:C:2016:477).
 - 21 Równolegle do umów objętych audytem z lutego 2010 r. Wspólnota zawarła z Intelligence for Environment and Security – IES Solutions Srl oraz 21 innymi kontrahentami z siedzibami w różnych państwach członkowskich Unii, w tym spółką Isotis, umowę nr 238940 „REsponding to All Citizens needing Help (REACH112)”. Wspomniana umowa miała na celu realizację projektu REACH112, który wpisywał się w ramy programu strategicznego wsparcia w zakresie ICT objętego programem ramowym CIP. Celem tego projektu było oferowanie alternatywnych zastosowań w tradycyjnej telefonii głosowej, które byłyby dostępne dla wszystkich.
 - 22 W dniu 13 września 2013 r. Komisja wydała notę debetową nr 3241310346 dotyczącą odzyskania kwoty 47 197,93 EUR z powodu zakończenia w dniu 1 lipca 2010 r. udziału spółki Isotis w projekcie REACH112. W nocie debetowej wskazano, że kwota ta odpowiada płatnościom zaliczkowym otrzymanym przez spółkę Isotis od koordynatora tego projektu oraz że koszty zaakceptowane przez Komisję po przeprowadzeniu audytu w lutym 2010 r. wynoszą 0 EUR.
 - 23 W dniu 24 października 2013 r. spółka Isotis wniosła do Sądu nową skargę na podstawie art. 272 TFUE, w której domagała się od Sądu stwierdzenia, że nie była zobowiązana do zwrotu wyżej wspomnianej kwoty 47 197,93 EUR na rzecz Komisji oraz że w każdym wypadku żądanie Komisji dotyczące zwrotu było bezpodstawne w odniesieniu do zadeklarowanych w pierwszym okresie referencyjnym realizacji projektu REACH112 wydatków na kwotę 13 821,12 EUR. W odpowiedzi na skargę Komisja wniosła do Sądu, tytułem żądania wzajemnego, o zasądzenie od skarżącej na jej rzecz kwoty 47 197,93 EUR wraz z odsetkami za zwłokę.
 - 24 Wyrokiem z dnia 4 lutego 2016 r., Isotis/Komisja (T-562/13, niepublikowanym, EU:T:2016:63) Sąd uwzględnił skargę spółki Isotis w odniesieniu do kosztów zgłoszonych przez tę spółkę w odniesieniu do pierwszego okresu referencyjnego projektu REACH112 i oddalił ją w pozostałym zakresie. W konsekwencji Sąd oddalił żądanie wzajemne Komisji w odniesieniu do kosztów zadeklarowanych przez spółkę Isotis za pierwszy okres referencyjny projektu REACH112 i zasądził od spółki Isotis na rzecz Komisji kwotę 33 376,81 EUR, powiększoną o odsetki za zwłokę według stopy 4% rocznie, naliczane od dnia 29 października 2013 r. do dnia całkowitej zapłaty tej kwoty.
 - 25 W dniu 23 maja 2016 r. prokurator przy sądzie karnym w Atenach, uznając, że nie ma dowodu na to, iż pierwsza ze skarżących lub A dopuścili się czynu zabronionego wypełniającego znamiona oszustwa naruszającego interesy finansowe Unii, umorzył wszczęte wobec nich postępowanie. W postanowieniu wydanym przez prokuratora wyjaśniono, że żaden z dowodów zgromadzonych w sprawie nie pozwala na stwierdzenie istotnego zaangażowania pierwszej skarżącej w jakąkolwiek działalność prowadzoną przez jej męża związaną z finansowaniem spornych umów, co wyraźnie potwierdza raport OLAF-u.

- 26 W dniu 7 września 2017 r. Komisja doręczyła skarżącym tytuły egzekucyjne nr 692/2016 i nr 693/2016, sporządzone przez Monomeles Protodikeio Athinon (sąd pierwszej instancji w składzie jednego sędziego w Atenach, Grecja) na podstawie, odpowiednio, postanowienia z dnia 31 maja 2016 r., Isotis/Komisja (C-450/14 P, niepublikowanego, EU:C:2016:477) oraz wyroku z dnia 16 lipca 2014 r., Isotis/Komisja (T-59/11, EU:T:2014:679), a także wezwania z dnia 20 lipca 2017 r. do zapłaty łącznej kwoty 1 090 055,42 EUR przed dniem 22 lutego 2017 r. wraz z należnymi odsetkami za każdy dzień opóźnienia aż do całkowitej zapłaty tej kwoty.
- 27 Tego samego dnia Komisja doręczyła również skarżącym tytuł egzekucyjny nr 553/2016, sporządzony przez Monomeles Protodikeio Athinon (sąd pierwszej instancji w składzie jednego sędziego w Atenach) na podstawie wyroku z dnia 4 lutego 2016 r., Isotis/Komisja (T-562/13, niepublikowanego, EU:T:2016:63), a także wezwanie z dnia 20 lipca 2017 r. do zapłaty kwoty 33 376,81 EUR wraz z odsetkami za zwłokę w wysokości 4% w skali roku od dnia 29 października 2013 r. do dnia całkowitej zapłaty tej kwoty.
- 28 W dniu 11 września 2017 r. skarżące wniosły do Monomeles Protodikeio Athinon (sądu pierwszej instancji w składzie jednego sędziego w Atenach) powództwo przeciwegzekucyjne oraz wnioski o zawieszenie postępowania egzekucyjnego.
- 29 W dniu 1 listopada 2017 r. skarżące złożyły kolejny wniosek do Monomeles Protodikeio Athinon (sądu pierwszej instancji w składzie jednego sędziego w Atenach) o zawieszenie postępowania egzekucyjnego, jak również o ochronę ich danych osobowych, do czasu wydania ostatecznego rozstrzygnięcia w przedmiocie powództwa przeciwegzekucyjnego.
- 30 W dniu 12 grudnia 2017 r. Monomeles Protodikeio Athinon (sąd pierwszej instancji w składzie jednego sędziego w Atenach) wysłuchał na posiedzeniu jawnym przedstawicieli Komisji oraz skarżące w przedmiocie wniosków tych ostatnich o zawieszenie postępowania egzekucyjnego oraz o ochronę ich dóbr osobistych. W trakcie tego posiedzenia pracownik OLAF-u złożył zeznania obciążające skarżące.
- 31 W dniu 14 grudnia 2017 r. Komisja złożyła w Monomeles Protodikeio Athinon (sądzie pierwszej instancji w składzie jednego sędziego w Atenach) dwa pisma, dotyczące jej uwag w przedmiocie, odpowiednio, wniosku o zawieszenie postępowania egzekucyjnego i wniosku o zastosowanie środków tymczasowych.
- 32 Złożone przez skarżące wnioski o zawieszenie postępowania egzekucyjnego oraz o ochronę ich dóbr osobistych zostały oddalone na mocy postanowień Monomeles Protodikeio Athinon (sądu pierwszej instancji w składzie jednego sędziego w Atenach) w dniach, odpowiednio, 11 stycznia 2018 r. i 18 stycznia 2018 r.
- 33 W dniu 17 kwietnia 2018 r. przedstawiciele Komisji przedstawili swoje pisemne wnioski dotyczące powództwa przeciwegzekucyjnego wniesionego przez skarżące w dniu 11 września 2017 r. do Monomeles Protodikeio Athinon (sądu pierwszej instancji w składzie jednego sędziego w Atenach).
- 34 W dniu 20 kwietnia 2018 r. przedstawiciele Komisji przedłożyli Monomeles Protodikeio Athinon (sądowi pierwszej instancji w składzie jednego sędziego w Atenach) pismo uzupełniające.

- 35 W dniu 4 lipca 2018 r. Monomeles Protodikeio Athinon (sąd pierwszej instancji w składzie jednego sędziego w Atenach) częściowo uwzględnił powództwo przeciwegzekucyjne wniesione przez skarżące wobec wniosku Komisji o wszczęcie postępowania egzekucyjnego, uchylając wezwanie do zapłaty z dnia 20 lipca 2017 r., które widnieje u dołu kopii tytułu egzekucyjnego nr 692/2016 sporządzonego na podstawie postanowienia z dnia 31 maja 2016 r., Isotis/Komisja (C-450/14 P, niepublikowanego, EU:C:2016:477) i wyroku z dnia 16 lipca 2014 r., Isotis/Komisja (T-59/11, EU:T:2014:679). Powództwo przeciwegzekucyjne zostało oddalone w pozostałym zakresie.
- 36 W dniu 12 września 2018 r. skarżące wniosły apelację od orzeczenia Monomeles Protodikeio Athinon (sądu pierwszej instancji w składzie jednego sędziego w Atenach) do Efeteio Athinon (sądu apelacyjnego w Atenach, Grecja).
- 37 W dniu 20 września 2018 r. Komisja na podstawie mających zastosowanie przepisów greckiego kodeksu postępowania cywilnego zwróciła się o dokonanie dwóch zajęć środków posiadanych przez skarżące w pięciu greckich instytucjach bankowych w kwocie odpowiednio 1 222 233,91 EUR i 217 407,61 EUR. Instytucje bankowe, do których zwróciła się Komisja, oświadczyły, że skarżące nie posiadają rachunku bankowego lub że istniejące rachunki nie zawierają depozytów, lub, w przypadku jednego z nich, że depozyt nie podlegał zajęciu. Po przeprowadzeniu dochodzenia Komisja stwierdziła ponadto, że skarżące nie były właścicielami nieruchomości we własnym imieniu.

Okoliczności faktyczne zaistniałe po wniesieniu skargi w sprawie T-721/18

- 38 W dniu 12 grudnia 2018 r. przedstawiciele Komisji złożyli do Efeteio Athinon (sądu apelacyjnego w Atenach) żądania Komisji w odpowiedzi na apelację wniesioną przez skarżące od wyroku Monomeles Protodikeio Athinon (sądu pierwszej instancji w składzie jednego sędziego w Atenach) z dnia 4 lipca 2018 r.
- 39 W dniu 18 grudnia 2018 r. przedstawiciele Komisji złożyli w Efeteio Athinon (sądzie apelacyjnym w Atenach) pismo uzupełniające.
- 40 Wyrokiem z dnia 31 lipca 2019 r. Efeteio Athinon (sąd apelacyjny w Atenach) uchylił wyrok Monomeles Protodikeio Athinon (sądu pierwszej instancji w składzie jednego sędziego w Atenach) z dnia 4 lipca 2018 r. i uwzględnił powództwo przeciwegzekucyjne wniesione przez skarżące wobec złożonego przez Komisję wniosku o wszczęcie postępowania egzekucyjnego. Orzeczenie Efeteio Athinon (sądu apelacyjnego w Atenach) było zasadniczo uzasadnione okolicznością, że mające zastosowanie prawo greckie nie pozwalało na kontynuowanie egzekucji postanowienia z dnia 31 maja 2016 r., Isotis/Komisja (C-450/14 P, niepublikowanego, EU:C:2016:477) oraz wyroków z dnia 16 lipca 2014 r., Isotis/Komisja (T-59/11, EU:T:2014:679) i z dnia 4 lutego 2016 r., Isotis/Komisja (T-562/13, niepublikowanego, EU:T:2016:63) wobec skarżących, ponieważ egzekucja taka mogła być prowadzona wyłącznie przeciwko osobie prawnej spółki Isotis, mimo że skarżące były jedynymi jej współnikami, a spółka ta w chwili złożenia wniosku o wszczęcie postępowania egzekucyjnego znajdowała się w stanie likwidacji. W tym samym wyroku Efeteio Athinon (sąd apelacyjny w Atenach) uchylił wezwanie do zapłaty z dnia 20 lipca 2017 r. znajdujące się w tytule egzekucyjnym sporządzonym na podstawie postanowienia z dnia 31 maja 2016 r., Isotis/Komisja (C-450/14 P, niepublikowanego, EU:C:2016:477) i wyroku z dnia 16 lipca 2014 r., Isotis/Komisja (T-59/11, EU:T:2014:679), a także

wezwania do zapłaty z tego samego dnia, którym opatrzone tytuł egzekucyjny sporządzony na podstawie wyroku z dnia 4 lutego 2016 r., Isotis/Komisja (T-562/13, niepublikowanego, EU:T:2016:63).

- 41 W dniu 6 sierpnia 2019 r. Komisja doręczyła zainteresowanym instytucjom bankowym informację o cofnięciu zajęcia egzekucyjnego z dnia 20 września 2018 r.

Postępowanie i żądania stron

- 42 Pismem złożonym w sekretariacie Sądu w dniu 7 grudnia 2018 r. skarżące wniosły skargę, domagając się przede wszystkim naprawienia szkody, jaką miały ponieść w wyniku naruszenia ich reputacji i godności przez przedstawicieli Komisji i pracownika OLAF-u w ramach postępowania przeciwegzekucyjnego dotyczącego egzekucji postanowienia z dnia 31 maja 2016 r., Isotis/Komisja (C-450/14 P, niepublikowanego, EU:C:2016:477) oraz wyroków z dnia 16 lipca 2014 r., Isotis/Komisja (T-59/11, EU:T:2014:679) i z dnia 4 lutego 2016 r., Isotis/Komisja (T-562/13, niepublikowanego, EU:T:2016:63), toczącego się przed Monomeles Protodikeio Athinon (sądem pierwszej instancji w składzie jednego sędziego w Atenach). Skarga ta została zarejestrowana pod numerem sprawy T-721/18.
- 43 Pismem złożonym w sekretariacie Sądu w dniu 12 lutego 2019 r. skarżące wniosły skargę mającą na celu w szczególności uzyskanie naprawienia szkody, jaką miały ponieść ze względu na naruszenie ich reputacji i godności przez przedstawicieli Komisji w postępowaniu odwoławczym przed Efeteio Athinon (sądem apelacyjnym w Atenach) od wyroku Monomeles Protodikeio Athinon (sądu pierwszej instancji w składzie jednego sędziego w Atenach) z dnia 4 lipca 2018 r., który częściowo uwzględnił ich powództwo przeciwegzekucyjne dotyczące egzekucji postanowienia z dnia 31 maja 2016 r., Isotis/Komisja (C-450/14 P, niepublikowanego, EU:C:2016:477) oraz wyroków z dnia 16 lipca 2014 r., Isotis/Komisja (T-59/11, EU:T:2014:679) i z dnia 4 lutego 2016 r., Isotis/Komisja (T-562/13, niepublikowanego, EU:T:2016:63). Skarga ta została zarejestrowana pod numerem sprawy T-81/19. W skardze skarżące wniosły o połączenie tej sprawy ze sprawą T-721/18 na podstawie art. 68 regulaminu postępowania przed Sądem.
- 44 W dniu 1 sierpnia 2019 r., w drodze środka organizacji postępowania przyjętego na podstawie art. 89 ust. 3 lit. b) regulaminu postępowania, Sąd wezwał strony do przedstawienia uwag w przedmiocie sytuacji zawisłości sporu, która mogłaby powstać w związku z wniesieniem skargi w sprawie T-81/19, z uwagi na wcześniejsze wniesienie skargi w sprawie T-721/18. Komisja i skarżące zastosowały się do środka organizacji postępowania w dniach, odpowiednio, 30 sierpnia 2019 r. i 3 września 2019 r.
- 45 Ze względu na zmianę składu izb Sądu zgodnie z art. 27 § 5 regulaminu postępowania przed Sądem sędzia sprawozdawczyni została przydzielona do dziewiątej izby, której w rezultacie została przekazana niniejsza sprawa.
- 46 W sprawie T-721/18 żadna ze stron nie złożyła wniosku o wyznaczenie rozprawy w terminie trzech tygodni od dnia powiadomienia o zamknięciu pisemnego etapu postępowania. W sprawie T-81/19 skarżące wniosły w dniu 20 lutego 2020 r. o przeprowadzenie rozprawy zgodnie z art. 106 regulaminu postępowania.

- 47 W dniu 11 maja 2020 r., w ramach środków organizacji postępowania, Sąd zwrócił się z pytaniami do skarżących w sprawie T-721/18 i w sprawie T-81/19 oraz do Komisji w sprawie T-81/19. Komisja i skarżące udzieliły odpowiedzi na pytania Sądu w dniach, odpowiednio, 8 czerwca 2020 r. i 15 czerwca 2020 r.
- 48 Postanowieniem prezes dziewiątej izby Sądu z dnia 26 czerwca 2020 r. sprawy T-721/18 i T-81/19 zostały połączone do celów pisemnego i ustnego etapu postępowania oraz wydania orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie, zgodnie z art. 68 regulaminu postępowania.
- 49 Na wniosek sędzi sprawozdawczynie Sąd (dziewiąta izba) postanowił otworzyć ustny etap postępowania w sprawach połączonych T-721/18 i T-81/19. W dniu 28 września 2020 r. skarżące wniosły na podstawie art. 107 § 2 regulaminu postępowania, ze względu na sytuację sanitarną związaną z kryzysem COVID-19, o odroczenie rozprawy wyznaczonej początkowo na dzień 9 października 2020 r., na którą zostały prawidłowo wezwane. W dniu 18 listopada 2020 r. skarżące wniosły z tych samych względów o odroczenie rozprawy wyznaczonej na dzień 4 grudnia 2020 r. Z tych samych powodów skarżące w dniu 28 stycznia 2021 r. ponownie złożyły wniosek o odroczenie rozprawy, która została wyznaczona na dzień 4 lutego 2021 r. Skarżące wyjaśniły ponadto, że nie chcą skorzystać z możliwości uczestniczenia w rozprawie przez wideokonferencję. W dniu 4 lutego 2021 r. sekretariat Sądu poinformował strony, że rozprawa odbędzie się w dniu 20 maja 2021 r.
- 50 Pismami z dnia 29 kwietnia 2021 r. skarżące wniosły, po pierwsze, o wyłączenie sędzi sprawozdawczynie ze składu orzekającego w niniejszych sprawach na podstawie art. 18 statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej i art. 16 regulaminu postępowania, a po drugie, o dalsze odroczenie rozprawy w oczekiwaniu na wyznaczenie nowego sędziego sprawozdawcy.
- 51 Postanowieniem z dnia 12 maja 2021 r. prezes Sądu, po wysłuchaniu sędzi sprawozdawczynie, postanowił oddalić wniosek skarżących o wyłączenie sędzi sprawozdawczynie ze składu orzekającego.
- 52 Na rozprawie w dniu 20 maja 2021 r. wysłuchano wystąpień stron oraz ich odpowiedzi na pytania Sądu.
- 53 W sprawie T-721/18 skarżące wnoszą do Sądu o:
- zasądzenie solidarnie od Komisji i Unii na rzecz każdej ze skarżących kwoty 500 000 EUR, a konkretnie, w odniesieniu do każdego z następujących aspektów szkody:
 - 100 000 EUR z tytułu naruszenia dóbr osobistych każdej ze skarżących w „nocie” Komisji przedstawionej w dniu 14 grudnia 2017 r. przed Monomeles Protodikeio Athinon (sądem pierwszej instancji w składzie jednego sędziego w Atenach), wystosowanej po zakończeniu przewodu sądowego w dniu 12 grudnia 2017 r., dotyczącej wniosku skarżących z dnia 11 września 2017 r. o zawieszenie toczącego się przeciwko nim postępowania egzekucyjnego,
 - 100 000 EUR z tytułu naruszenia dóbr osobistych każdej ze skarżących w „nocie” Komisji przedstawionej w dniu 14 grudnia 2017 r. przed Monomeles Protodikeio Athinon (sądem pierwszej instancji w składzie jednego sędziego w Atenach), wystosowanej po zakończeniu

przewodu sądowego w dniu 12 grudnia 2017 r., dotyczącej wniosku skarżących z dnia 1 listopada 2017 r. o zawieszenie postępowania egzekucyjnego i ochronę ich dóbr osobistych,

- 100 000 EUR z tytułu naruszenia dóbr osobistych każdej ze skarżących podczas rozprawy w dniu 12 grudnia 2017 r. na skutek zeznań świadka przedłożonych Monomeles Protodikeio Athinon (sądowi pierwszej instancji w składzie jednego sędziego w Atenach) i rozpatrywanych w trakcie przewodu sądowego w ramach postępowania w przedmiocie środka tymczasowego dotyczącego wniosku skarżących z dnia 11 września 2017 r. o zawieszenie toczącego się przeciwko nim postępowania egzekucyjnego, a także wniosku z dnia 1 listopada 2017 r. o zawieszenie postępowania egzekucyjnego i ochronę ich dóbr osobistych,
- 100 000 EUR z tytułu naruszenia dóbr osobistych każdej ze skarżących w żądaniach z dnia 17 kwietnia 2018 r. przedstawionych przez Komisję przed Monomeles Protodikeio Athinon (sądem pierwszej instancji w składzie jednego sędziego w Atenach) w toku przewodu sądowego w przedmiocie powództwa przeciwegzekucyjnego z dnia 11 września 2017 r. wniesionego przez skarżące do wspomnianego sądu,
- 100 000 EUR z tytułu naruszenia dóbr osobistych każdej ze skarżących w piśmie uzupełniającym z dnia 20 kwietnia 2018 r. wniesionym przez Komisję do Monomeles Protodikeio Athinon (sądu pierwszej instancji w składzie jednego sędziego w Atenach) w następstwie zamknięcia przewodu sądowego w przedmiocie powództwa przeciwegzekucyjnego wniesionego w dniu 11 września 2017 r. przez skarżące do tego samego sądu;
- nakazanie Komisji i Unii powstrzymania się od wszelkich naruszeń dóbr osobistych skarżących w przyszłości;
- nakazanie Komisji przywrócenia im czci i dobrego imienia w drodze oświadczenia złożonego przed Efeteio Athinon (sądem apelacyjnym w Atenach), przed którym toczy się postępowanie przeciwegzekucyjne;
- obciążenie Komisji i Unii kosztami postępowania.

54 Komisja wnosi do Sądu o:

- odrzucenie skargi jako niedopuszczalnej;
- ewentualnie – oddalenie skargi jako bezzasadnej;
- obciążenie skarżących kosztami postępowania.

55 W sprawie T-81/19 skarżące wnoszą do Sądu o:

- zasądzenie solidarnie od Komisji i Unii na rzecz każdej ze skarżących kwoty 1 100 000 EUR tytułem zadośćuczynienia za krzywdę, jakiej doznały z powodu naruszenia ich dóbr osobistych z powodu nieprawdziwych twierdzeń przedstawionych przez Komisję w żądaniach i w piśmie

rozszerzającym zakres uzupełniającej odpowiedzi na skargę, które złożyła ona przed Efeteio Athinon (sądem apelacyjnym w Atenach), a konkretnie:

- 50 000 EUR z powodu komentarza, zgodnie z którym „jedynym sposobem odzyskania funduszy europejskich jest wystąpienie o zastosowanie środka w ramach postępowania egzekucyjnego, który pozwoli na zaspokojenie się z majątku pozwanych (które były również osobami fizycznymi działającymi pod przykrywką [spółki Isotis] – jej współniczkami)”, w zakresie, w jakim komentarz ten sugeruje wyraźnie i bezpośrednio, że wyłącznie skarżące zarządzały programami europejskimi, że działały w sposób nieprzejrzysty, że dokonały przywłaszczenia funduszy europejskich oraz że spółka Isotis była – według tych insynuacji – fikcyjną osobą prawną,
- 50 000 EUR z powodu komentarza, zgodnie z którym „pозwane dążą w sposób całkowicie bezprawny i stanowiący nadużycie do uniknięcia wszelkiej odpowiedzialności i zdystansowania się od sprawy, którą kontynuowały i którą same zarządzały bezpośrednio od dziesięciu lat za pośrednictwem osoby z kręgu najbliższej rodziny”,
- 50 000 EUR z powodu komentarza, zgodnie z którym „zostało również wykazane zgodnie z prawem, że ta ostatnia poniosła znaczną szkodę, która była bezpośrednią konsekwencją czynów i uchybień popełnianych przez wiele lat przez osoby zarządzające spółką cywilną będącą stroną przeciwną”,
- 50 000 EUR w związku z komentarzem, zgodnie z którym chodzi o dług, „który nie został zaciągnięty przez podmiot prawny, który jest z nimi związany, lecz przez ich spółkę cywilną o celu niezarobkowym, za pośrednictwem której od samego początku działały wyłącznie pozwane, jak również osoba z kręgu najbliższej rodziny”, w zakresie, w jakim komentarz ten wyraźnie i bezpośrednio wskazuje, że jedynie skarżące zarządzały programami europejskimi, że działały w sposób nieprzejrzysty, że przywłaszczyły sobie fundusze europejskie i że spółka Isotis była – według tych insynuacji – fikcyjną osobą prawną.
- 50 000 EUR w związku z komentarzem, zgodnie z którym „pозwane pozostawały jedynymi współniczkami spółki cywilnej i były od początku do końca poinformowane o pozostającym pod ich kontrolą zarządzaniu europejskimi funduszami publicznymi, których beneficjentem była ich spółka”,
- 50 000 EUR w związku z komentarzem, zgodnie z którym „w stosownych przypadkach zdawały sobie sprawę, że nie mogą już w nieskończoność uciekać od odpowiedzialności i ukrywać się za »autonomicznym« charakterem osoby prawnej ich spółki cywilnej”, w zakresie, w jakim komentarz ten sugeruje wyraźnie i bezpośrednio, że wyłącznie skarżące zarządzały programami europejskimi, że działały w sposób nieprzejrzysty, że przywłaszczyły sobie fundusze europejskie i że spółka Isotis była – według tych insynuacji – fikcyjną osobą prawną,
- 50 000 EUR w związku z komentarzem, zgodnie z którym „pозwane za pomocą tego twierdzenia usiłowały uniknąć po raz kolejny odpowiedzialności, ukrywając się za domniemaną »osobowością prawną« ich spółki cywilnej o celu niezarobkowym”, ponieważ komentarz ten sugeruje wyraźnie i bezpośrednio, że wyłącznie skarżące zarządzały programami

europiejskimi, że działały w sposób nieprzejrzysty, że przywłaszczyły sobie fundusze europejskie i że spółka Isotis była – według tych insynuacji – fikcyjną osobą prawną,

- 50 000 EUR w odniesieniu do wzmianki, zgodnie z którą „w sposób kategoriyczny podkreślam, oddalając argument stron przysięgłych, że Komisja Europejska nigdy nie uznała spółki »Koinonia Tis Pliroforias Anoichti Stis Eidikes Anagkes – Isotis« za samodzielną osobę prawną”,
- 50 000 EUR w związku z komentarzem, zgodnie z którym „innymi słowy, była to spółka cywilna, której przedmiotem działalności była działalność charytatywna oraz polegająca na promowaniu solidarności społecznej i humanitarnej z osobami o specjalnych potrzebach i która angażowała się w promowanie równego traktowania w dziedzinie społeczeństwa informacyjnego [;] nie miała ona charakteru gospodarczego [,] jej statut wyraźnie stanowi, że »w każdym przypadku spółka działa jako osoba prawna o charakterze niezarobkowym« (art. 2 ostatni akapit)”,
- 50 000 EUR w związku z komentarzem, zgodnie z którym „spółka mająca taki przedmiot działalności, zgodnie z jej statutem, nie posiada osobowości prawnej, ponieważ usługi o charakterze »ideowym« lub »moralnym« świadczone przez spółkę cywilną o celu niezarobkowym [...] nie mogą zostać uznane za mające charakter gospodarczy; [p]onadto to właśnie ze względu na ten przedmiot działalności spółka była dotowana przez Komisję[;] [w] konsekwencji, zgodnie z art. 759 greckiego kodeksu cywilnego, obowiązki spółki cywilnej wobec Komisji Europejskiej ciążyą na dwóch pozwanych, będących jej współniczkami”,
- 50 000 EUR w związku z komentarzem, zgodnie z którym „[p]recyzując, [pierwsza ze skarżących] i jedna z dwóch współniczek spółki cywilnej Isotis była jedynym członkiem zarządu, przedstawicielem prawnym i skarbnikiem, podczas gdy [druga ze skarżących] była drugą z dwóch współniczek spółki cywilnej”,
- 50 000 EUR z tytułu oświadczenia, zgodnie z którym „[c]chodziło o spółkę cywilną o charakterze osobistym, której statutowa siedziba znajdowała się pod adresem pozwanych”,
- 50 000 EUR w związku z komentarzem, zgodnie z którym „pozwane (nawet z udziałem innych osób, takich jak małżonek pierwszej [skarżącej], [A]), były z definicji jedynymi osobami właściwymi do podejmowania wszelkich decyzji dotyczących ich spółki, zarządzania wszystkimi sprawami spółki, negocjowania i zawierania umów z osobami trzecimi[;] tylko [te dwie] współniczki mogły podejmować suwerennie decyzje dotyczące spółki[;] [i]stnienie ich spółki miało charakter czysto formalny”,
- 50 000 EUR w związku z komentarzem, zgodnie z którym „[w]szystkie powyższe uwagi prowadzą do wniosku, że likwidacja spółki cywilnej o celu niezarobkowym [Isotis,] trwająca równie długo, była prowadzona w sposób stanowiący nadużycie, w oczywistym celu uniknięcia skutków ustawy w sprawie odpowiedzialności [skutków prawnych związanych z odpowiedzialnością] tej spółki i jej współniczek wobec wierzycieli spółki”,
- 50 000 EUR w związku z komentarzem, zgodnie z którym „[spółka Isotis] jest małą spółką cywilną o celu niezarobkowym i niemającą celu gospodarczego, nie zatrudniająca pracowników”,

- 50 000 EUR w związku z komentarzem, zgodnie z którym spółka Isotis jest spółką, „która nie dokonała transakcji z wieloma osobami trzecimi”,
- 50 000 EUR w związku z komentarzem, zgodnie z którym spółka Isotis jest spółką „która nie była związana obowiązkiem przestrzegania standardów rachunkowości i prowadzenia złożonych ksiąg handlowych”,
- 50 000 EUR w związku z komentarzem, zgodnie z którym „funkcjonowanie i organizacja spółki cywilnej, której sprawa dotyczy, nie charakteryzuje się złożonością, która wyjaśniałaby opóźnienia w procesie likwidacji, i którą napotyka się zazwyczaj w dużych spółkach handlowych działających stale i w sposób zróżnicowany[;] [t]o tylko w takim przypadku długotrwała likwidacja, która nastąpiła po rozwiązaniu danej spółki, byłaby uzasadniona”,
- 50 000 EUR w związku z komentarzem, zgodnie z którym „ponadto przedmiotem działalności [spółki Isotis] była szczególna działalność charytatywna”,
- 50 000 EUR w związku z komentarzem, zgodnie z którym „jej dzieło do chwili jej rozwiązania zostało w pełni ukończone”,
- 50 000 EUR w związku z komentarzem, zgodnie z którym skarżące „są oczywiście odpowiedzialne, ponieważ jako wyłączne wspólniczki spółki cywilnej o celu niezarobkowym, nieposiadającej osobowości prawnej, są one ex lege w istotny sposób zaangażowane w zarządzanie ich spółką cywilną i jej funkcjonowanie” oraz że „są [one] oczywiście odpowiedzialne, ponieważ jako wyłączne wspólniczki spółki cywilnej o celu niezarobkowym, która nie posiada osobowości prawnej, są ex lege zaangażowane w sposób istotny w zarządzanie ich spółką cywilną i jej funkcjonowanie”,
- 50 000 EUR w związku z komentarzem, zgodnie z którym „ponieważ skarżące posiadają status wspólniczek spółki cywilnej o celu niezarobkowym [Isotis], domniemywa się, że to one są również odpowiedzialne za zarządzanie spółką, a nie jakakolwiek inna osoba trzecia”;
- nakazanie Komisji i Unii powstrzymania się od wszelkich naruszeń dóbr osobistych skarżących w przyszłości;
- nakazanie Komisji przywrócenia im czci i dobrego imienia w drodze oświadczenia;
- obciążenie Komisji kosztami postępowania.

56 Komisja wnosi do Sądu o:

- odrzucenie skargi jako niedopuszczalnej, a w każdym wypadku oddalenie jej jako bezzasadnej;
- obciążenie skarżących kosztami postępowania.

Co do prawa

W przedmiocie dopuszczalności

- 57 Komisja podnosi szereg zarzutów niedopuszczalności w odniesieniu do skarg w niniejszych sprawach. Komisja podnosi, że skargi w sprawach T-721/18 i T-81/19 są niedopuszczalne ze względu na brak precyzyjności, zarówno w odniesieniu do przedmiotu skarg i argumentów przedstawionych przez skarżące, jak i w odniesieniu do tożsamości pozwanych i zakresu drugiego i trzeciego żądania skargi. Ponadto Komisja podnosi, że skarga w sprawie T-81/19 jest niedopuszczalna ze względu na zawisłość sporu wynikającą z wcześniejszego wniesienia przez te same skarżące skargi w sprawie T-721/18.

W przedmiocie braku precyzyjności skarg

- 58 Nie podnosząc formalnie zarzutu niedopuszczalności w rozumieniu art. 130 § 1 regulaminu postępowania, Komisja podnosi, że skargi w sprawach T-721/18 i T-81/19 nie spełniają wymogów jasności i precyzyjności przewidzianych w art. 76 regulaminu postępowania w odniesieniu do przedmiotu sporu, powołanych argumentów, drugiego i trzeciego żądania skarg oraz oznaczenia stron pozwanych.

– W przedmiocie poszanowania wymogów jasności oraz precyzyjności przedmiotu sporu i argumentów podniesionych przez skarżące

- 59 Komisja podnosi, że nie jest możliwe określenie przedmiotu sporu, ponieważ wszystkie zarzuty i argumenty podniesione przez skarżące dotyczą bądź przedmiotu sporów, w przedmiocie których sąd Unii wydał prawomocne orzeczenie, bądź przedmiotu sporów, w przedmiocie których sąd grecki ma wyłączną właściwość orzekania na podstawie art. 299 TFUE. Komisja twierdzi również, że skargi nie pozwalają jej zrozumieć, jakie jakoby bezprawne zachowanie jest jej zarzucane w obu sprawach, a zatem zrozumieć, czy i w jakim zakresie istnieje związek przyczynowy między podejmowanymi przez nią czynnościami a szkodami, jakie miały ponieść skarżące. Zdaniem Komisji skargi są również nieprecyzyjne, ponieważ nie zawierają żadnej wskazówki co do zasad lub kryteriów, według których skarżące oceniają poniesione przez siebie szkody i określają wysokość odszkodowań. Komisja podnosi ponadto, że niemożliwe jest określenie instytucji Unii, przeciwko której zostały sformułowane niektóre argumenty dotyczące Sądu Unii Europejskiej lub Monomeles Protodikeio Athinon (sądu pierwszej instancji w składzie jednego sędziego w Atenach). Skargi nie są również jasne, ponieważ nie precyzują związku pomiędzy przepisami i zasadami prawa, na które powołują się skarżące, a okolicznościami leżącymi u podstaw skargi. Całokształt tych nieścisłości uniemożliwił Komisji skuteczne przedstawienie swojej obrony w niniejszych sprawach.
- 60 Ponadto w sprawie T-721/18 Komisja podnosi, że w swojej skardze skarżące starały się, po pierwsze, ponownie otworzyć debatę na temat długu, którego kwota została prawomocnie ustalona i którego odzyskania zgodnie z prawem dochodziła, a po drugie, o wyrównanie ich długu poprzez zadośćuczynienie za krzywdę dochodzoną przez nie w ramach drugiego żądania skargi. Zdaniem Komisji skarga skarżących narusza zasadę powagi rzeczy osądzonej.
- 61 Skarżące kwestionują argumenty Komisji.

- 62 Należy jednak przypomnieć, że zgodnie z art. 21 akapit pierwszy statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, który ma zastosowanie do postępowania przed Sądem na mocy art. 53 akapit pierwszy tego statutu, oraz zgodnie z art. 76 lit. d) regulaminu postępowania każda skarga musi zawierać określenie przedmiotu sporu, podnoszone zarzuty i argumenty oraz zwięzłe przedstawienie powołanych zarzutów. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem informacje te powinny być wystarczająco jasne i precyzyjne, aby umożliwić stronie pozwanej przygotowanie obrony, a Sądowi rozstrzygnięcie sprawy, jeśli to możliwe – bez dodatkowych informacji. Mając na względzie konieczność zagwarantowania pewności prawa i prawidłowego administrowania wymiarem sprawiedliwości, należy przyjąć, że warunkiem dopuszczalności skargi jest przedstawienie w niej, choćby zwięzłe, lecz w sposób spójny i zrozumiały, podstawowych informacji na temat stanu faktycznego i prawnego, na którym jest oparta (zob. wyrok z dnia 12 grudnia 2019 r., Tãpias/Rada, T-527/16, EU:T:2019:856, pkt 64 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 63 W niniejszym przypadku, po pierwsze, jeśli chodzi o sprawę T-721/18, należy zauważyć, że pkt 1–9 skargi zawierają krytykę dotyczącą postawy Komisji w ramach sporów ze spółką Isotis, które doprowadziły do wydania postanowienia z dnia 31 maja 2016 r., Isotis/Komisja (C-450/14 P, niepublikowanego, EU:C:2016:477) oraz wyroków z dnia 16 lipca 2014 r., Isotis/Komisja (T-59/11, EU:T:2014:679) i z dnia 4 lutego 2016 r., Isotis/Komisja (T-562/13, niepublikowanego, EU:T:2016:63). Należy również zauważyć, że skarga zawiera liczne odniesienia do przebiegu wszczętego przez skarżące postępowania przeciwegzekucyjnego dotyczącego egzekucji wyżej wymienionych orzeczeń poczynione przez Komisję przed Monomeles Protodikeio Athinon (sądem pierwszej instancji w składzie jednego sędziego w Atenach). Jednakże wbrew temu, co twierdzi Komisja, że skargi w sposób wystarczająco jasny wynika, że przedmiotem niniejszej skargi nie jest podważenie powagi rzeczy osądzonej przez Trybunał w postanowieniu z dnia 31 maja 2016 r., Isotis/Komisja (C-450/14 P, niepublikowanym, EU:C:2016:477) oraz przez Sąd w wyrokach z dnia 16 lipca 2014 r., Isotis/Komisja (T-59/11, EU:T:2014:679) i z dnia 4 lutego 2016 r., Isotis/Komisja (T-562/13, niepublikowanym, EU:T:2016:63) ani też zakwestionowanie orzeczenia wydanego przez Monomeles Protodikeio Athinon (sąd pierwszej instancji w składzie jednego sędziego w Atenach) w ramach postępowania egzekucyjnego opartego na tych orzeczeniach. Ze skargi wynika bowiem, że skarga ta ma na celu uzyskanie zadośćuczynienia za krzywdę wyrządzoną każdej ze skarżących w wyniku działania adwokatów reprezentujących Komisję i pracownika OLAF-u w ramach postępowania przeciwegzekucyjnego wytoczonego wobec przedmiotowej egzekucji.
- 64 Co się tyczy okoliczności zarzucanych Komisji w ramach postępowania przeciwegzekucyjnego, należy zauważyć, że zostały one przedstawione w sposób wystarczająco dokładny w pkt 15–30 skargi, w których skarżące zarzucają adwokatom Komisji oraz pracownikowi OLAF-u przesłuchanemu w charakterze świadka, że w swoich pismach procesowych przedstawionych przed Monomeles Protodikeio Athinon (sądem pierwszej instancji w składzie jednego sędziego w Atenach), jak również na rozprawie w dniu 12 grudnia 2017 r., świadomie podali nieprawdziwe informacje, po pierwsze, że skarżące same uczestniczyły w zarządzaniu programami europejskimi korzystającymi ze współfinansowania, w których uczestniczyła spółka Isotis, tak jak i w sporze, który dotyczy tych programów, a po drugie, że spowodowały powstanie znacznej szkody po stronie Unii.
- 65 Podobnie w pkt 41–84 skargi skarżące przedstawiają w sposób wystarczająco dokładny powody, dla których uważają, że czyny zarzucane Komisji są przejawem bezprawnego zachowania. Ze skargi wynika zatem, że skarżące uważają, iż zachowanie zarzucane Komisji jest niezgodne z prawem, ponieważ naruszyło w szczególności ich godność w rozumieniu art. 1 Karty praw

podstawowych Unii Europejskiej, orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, art. 2 TUE oraz preambuły do Powszechnej deklaracji praw człowieka, przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w dniu 10 grudnia 1948 r., zasady dobrej administracji, zasady legalności, dobrej wiary i ochrony uzasadnionych oczekiwań oraz ich prawa do skutecznego środka prawnego i bezstronnego sądu, w każdym wypadku stanowiąc w ten sposób nadużycie prawa.

- 66 Należy również oddalić argument Komisji dotyczący braku jasności, jaką miała odznaczać się skarga w odniesieniu do sposobu, w jaki skarżące obliczyły wysokość krzywdy, której naprawienia żądają. Niezależnie bowiem od kwestii zasadności żądania odszkodowawczego skarżących i jej oceny dokonanej *ex aequo et bono* przez Sąd, należy stwierdzić, że pierwsze żądanie skargi wystarczająco dokładnie określa sposób, w jaki skarżące obliczyły kwotę 500 000 EUR za szkodę poniesioną przez każdą z nich. Wskazano bowiem, że wspomniana kwota stanowi sumę szkód spowodowanych pięcioma twierdzeniami sformułowanymi przez przedstawicieli Komisji w pismach procesowych przedstawionych przed Monomeles Protodikeio Athinon (sądem pierwszej instancji w składzie jednego sędziego w Atenach) w ramach postępowania przeciwegzekucyjnego i w ramach toczącego się przed tym samym sądem postępowania w przedmiocie środka tymczasowego, z których za każdą skarżące żądają odszkodowania w wysokości 100 000 EUR.
- 67 Po drugie, jeśli chodzi o sprawę T-81/19, należy zauważyć, że tak jak w sprawie T-721/18, pkt 1–9 skargi zawierają krytykę dotyczącą postawy Komisji w ramach sporów ze spółką Isotis, które doprowadziły do wydania postanowienia z dnia 31 maja 2016 r., Isotis/Komisja (C-450/14 P, niepublikowanego, EU:C:2016:477) oraz wyroków z dnia 16 lipca 2014 r., Isotis/Komisja (T-59/11, EU:T:2014:679) i z dnia 4 lutego 2016 r., Isotis/Komisja (T-562/13, niepublikowanego, EU:T:2016:63). Należy również zauważyć, że skarga zawiera liczne odniesienia do przebiegu postępowania przeciwegzekucyjnego dotyczącego egzekucji wyżej wymienionych orzeczeń poczynione przez Komisję przed Monomeles Protodikeio Athinon (sądem pierwszej instancji w składzie jednego sędziego w Atenach) oraz przed Efeteio Athinon (sądem apelacyjnym w Atenach). Jednakże wbrew temu, co twierdzi Komisja, że skargi w sposób wystarczająco jasny wynika, że przedmiotem niniejszej skargi nie jest podważenie powagi rzeczy osądzonej przez Trybunał w postanowieniu z dnia 31 maja 2016 r., Isotis/Komisja (C-450/14 P, niepublikowanym, EU:C:2016:477) oraz przez Sąd w wyrokach z dnia 16 lipca 2014 r., Isotis/Komisja (T-59/11, EU:T:2014:679) i z dnia 4 lutego 2016 r., Isotis/Komisja (T-562/13, niepublikowanym, EU:T:2016:63) ani też zakwestionowanie orzeczenia wydanego przez Monomeles Protodikeio Athinon (sąd pierwszej instancji w składzie jednego sędziego w Atenach) w ramach postępowania egzekucyjnego dotyczącego tych orzeczeń.
- 68 Ze skargi wynika zatem, że ma ona na celu uzyskanie zadośćuczynienia za krzywdę wyrządzoną każdej ze skarżących w związku z działaniem adwokatów reprezentujących Komisję w ramach postępowania odwoławczego od wyroku Monomeles Protodikeio Athinon (sądu pierwszej instancji w składzie jednego sędziego w Atenach) z dnia 4 lipca 2018 r., dotyczącego możliwości dochodzenia przez Komisję wobec skarżących przymusowego wykonania postanowienia z dnia 31 maja 2016 r., Isotis/Komisja (C-450/14 P, niepublikowanego, EU:C:2016:477) oraz wyroków z dnia 16 lipca 2014 r., Isotis/Komisja (C-59/11 P, EU:T:2014:679) i z dnia 4 lutego 2016 r., Isotis/Komisja (T-562/13, niepublikowanego, EU:T:2016:63).
- 69 Co się tyczy zarzucanych Komisji okoliczności dotyczących przebiegu postępowania przed Efeteio Athinon (sądem apelacyjnym w Atenach), należy zauważyć, że są one przedstawione w sposób wystarczająco precyzyjny w pkt 34–62 skargi, w których skarżące zarzucają adwokatom Komisji, że nie tylko powtórzyli w pismach procesowych przed Efeteio Athinon (sądem apelacyjnym

w Atenach) błędne twierdzenia podniesione w pismach procesowych przed Monomeles Protodikeio Athinon (sądem pierwszej instancji w składzie jednego sędziego w Atenach), które są przedmiotem odwołania w sprawie T-721/18, ale również celowo podnieśli nowe błędne twierdzenia, aby wprowadzić Efeteio Athinon (sąd apelacyjny w Atenach) w błąd co do szeregu okoliczności faktycznych i umożliwić w ten sposób uznanie skarżących za osobiście odpowiedzialne za długi spółki Isotis wobec Komisji.

- 70 Podobnie w pkt 63–92 skargi skarżące przedstawiają w sposób wystarczająco dokładny powody, dla których uważają, że czyny popełnione przez adwokatów Komisji były przejawem bezprawnego zachowania. Ze skargi wynika zatem, że skarżące uważają, iż zachowanie zarzucane Komisji jest niezgodne z prawem ze względu na naruszenie, po pierwsze, ciężącego na stronach obowiązku prawdomówności i lojalności, podstawowej zasady rzetelnego sprawowania wymiaru sprawiedliwości, a także prawa do rzetelnego procesu, po drugie, ochrony godności ludzkiej i zasady dobrej administracji, a po trzecie, zasad legalności, dobrej wiary i ochrony uzasadnionych oczekiwań.
- 71 Ponadto należy zauważyć, że skarga jest sformułowana wystarczająco jasno jeśli chodzi o sposób, w jaki skarżące obliczyły kwotę krzywdy, której naprawienia żądają. Niezależnie bowiem od kwestii zasadności żądania odszkodowawczego skarżących i jej oceny dokonanej *ex æquo et bono* przez Sąd, należy stwierdzić, że pierwsze żądanie skargi wystarczająco dokładnie określa sposób, w jaki skarżące obliczyły kwotę 1 100 000 EUR za szkodę poniesioną przez każdą z nich.
- 72 W świetle powyższych rozważań należy stwierdzić, że treść skarg wszczynających postępowanie nie uniemożliwiła ani nawet nadmiernie nie utrudniła skorzystania przez Komisję z przysługującego jej prawa do obrony i spełnia w konsekwencji przesłankę jasności, spełnienia której wymaga art. 76 lit. d) regulaminu postępowania w rozumieniu orzecznictwa przytoczonego w pkt 62 powyżej.
- 73 Podniesiony przez Komisję zarzut niedopuszczalności oparty na nieprecyzyjnym charakterze skarg dotyczących przedmiotu sporu i argumentów podniesionych przez skarżące w niniejszych sprawach należy zatem oddalić.

– *W przedmiocie tożsamości pozwanych*

- 74 Komisja utrzymuje, że skargi są niedopuszczalne, ponieważ nie wynika z nich jasno, kto jest w nich stroną pozwaną.
- 75 Skarżące kwestionują argumenty Komisji. W odpowiedzi na środki organizacji postępowania z dnia 11 maja 2020 r. skarżące wskazują, że skargi w sprawach T-721/18 i T-81/19 są skierowane przeciwko Komisji jako instytucji posiadającej własną osobowość prawną i przeciwko Komisji w zakresie, w jakim zgodnie z prawem reprezentuje ona Unię. Skarżący wskazują w tej samej odpowiedzi, że użyte w skargach sformułowanie, zgodnie z którym skargi skierowane są przeciwko „Unii Europejskiej, prawnie reprezentowanej”, należy rozumieć w ten sposób, że skargi skierowane są nie tylko przeciwko Komisji jako instytucji, lecz również przeciwko Unii prawnie reprezentowanej przez Komisję.
- 76 Należy przypomnieć, że zgodnie z art. 76 lit. c) regulaminu postępowania skarga powinna zawierać wskazanie strony głównej, przeciwko której wniesiono skargę.

- 77 W przypadku ze skarg w sprawach T-721/18 i T-81/19 oraz z odpowiedzi skarżących na środki organizacji postępowania z dnia 11 maja 2020 r. wynika, że obie skargi są oparte na art. 268 TFUE i art. 340 akapit drugi TFUE i skierowane z jednej strony przeciwko Unii „prawnie reprezentowanej” przez Komisję, a z drugiej strony przeciwko Komisji „jako odrębnej osobie prawnej”.
- 78 Jak stwierdzono w pkt 63 i 68 powyżej, ze skarg w niniejszych sprawach wynika również, że skarżące w swoich skargach zmierzają do uzyskania odszkodowania za szkody poniesione w związku z zachowaniem zarzucanym przedstawicielom prawnym Komisji oraz pracownikowi OLAF-u.
- 79 W tym względzie należy przypomnieć, że zgodnie z art. 340 akapit drugi TFUE „[w] dziedzinie odpowiedzialności pozaumownej Unia powinna naprawić, zgodnie z zasadami ogólnymi, wspólnymi dla praw państw członkowskich, szkody wyrządzone przez jej instytucje lub jej pracowników przy wykonywaniu ich funkcji”.
- 80 Należy również przypomnieć, że art. 47 TUE przyznaje osobowość prawną Unii, a nie Komisji.
- 81 W związku z tym, zgodnie z orzecznictwem Trybunału i Sądu, strona żądająca odszkodowania na podstawie art. 268 TFUE i art. 340 akapit drugi TFUE jest uprawniona do wniesienia skargi przeciwko Unii, która jest wyposażona w osobowość prawną (zob. postanowienie z dnia 2 lutego 2015 r., *Gascogne Sack Deutschland i Gascogne/Unia Europejska*, T-577/14, niepublikowane, EU:T:2015:80, pkt 16 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 82 Jednakże z utrwalonego orzecznictwa, zarówno Trybunału, jak i Sądu, wynika również, że jeżeli odpowiedzialność Unii powstała w wyniku aktu jednej z jej instytucji, jest ona reprezentowana przed Sądem przez instytucję lub instytucje, którym zarzuca się popełnienie czynu powodującego powstanie odpowiedzialności (zob. postanowienie z dnia 2 lutego 2015 r., *Gascogne Sack Deutschland i Gascogne/Unia Europejska*, T-577/14, niepublikowane, EU:T:2015:80, pkt 23 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 83 Wynika z tego, że niniejsze skargi są niedopuszczalne w zakresie, w jakim są skierowane przeciwko Komisji „jako odrębnej osobie prawnej”.
- *W przedmiocie zakresu drugiego i trzeciego żądania skarg*
- 84 Komisja podnosi, że drugie żądanie każdej ze skarg w sprawach T-721/18 i T-81/19 jest niedopuszczalne ze względu na to, że w sposób oczywisty wykracza ono poza przedmiot sporu w obu sprawach. Trzecie żądanie każdej ze skarg w sprawach T-721/18 i T-81/19 również jest niedopuszczalne – ze względu na jego nieprecyzyjny charakter – ponieważ skarżące nie wskazały, jaki rodzaj oświadczenia miałyby złożyć Komisja i w jakim trybie.
- 85 Skarżące kwestionują argumenty Komisji.
- 86 Po pierwsze, w odniesieniu do drugiego żądania każdej ze skarg w sprawach T-721/18 i T-81/19, w którym skarżące domagają się nakazania Komisji powstrzymania się od wszelkich naruszeń ich dóbr osobistych w przyszłości, należy stwierdzić, że żądanie to powinno być traktowane jako żądanie nakazania zaniechania.

- 87 W tym względy należy przypomnieć, że z art. 268 TFUE i art. 340 akapit drugi TFUE, dotyczących odpowiedzialności pozaumownej Unii, wynika, że sąd Unii może, w stosownych przypadkach, przyznać odszkodowanie w naturze, zgodnie z ogólnymi zasadami wspólnymi dla praw państw członkowskich dotyczących odpowiedzialności pozaumownej, oraz że takie odszkodowanie może przybrać formę nakazu działania lub zaniechania działania, co może prowadzić do podjęcia przez Komisję określonego zachowania (zob. podobnie postanowienia: z dnia 3 września 2013 r., *Idromacchine i in./Komisja*, C-34/12 P, niepublikowane, EU:C:2013:552, pkt 29; z dnia 20 grudnia 2019 r., *Dragomir/Komisja*, T-297/19, niepublikowane, EU:T:2019:902, pkt 66).
- 88 Ponadto należy zaznaczyć, że drugie żądanie każdej ze skarg w sprawach T-721/18 i T-81/19 jest bezpośrednio związane z przedmiotem sporu w tych dwóch sprawach, ponieważ skarżące w niniejszych skargach domagają się zadośćuczynienia za krzywdę polegającą na naruszeniu ich dobrego imienia, za które odpowiedzialność ponosi ich zdaniem Komisja.
- 89 W związku z tym, wbrew temu, co twierdzi Komisja, należy uznać, że drugie żądanie każdej ze skarg w sprawach T-721/18 i T-81/19 jest dopuszczalne. Należy jednak przypomnieć, że taki nakaz powstrzymania się od działania może w danym wypadku zostać skonkretyzowany, z wyjątkiem zastosowania środków tymczasowych na podstawie art. 278 i 279 TFUE, dopiero wówczas, gdy ustalona zostaje odpowiedzialność pozaumowna Unii (postanowienie z dnia 20 grudnia 2019 r., *Dragomir/Komisja*, T-297/19, niepublikowane, EU:T:2019:902, pkt 66).
- 90 Po drugie, w odniesieniu do trzeciego żądania każdej ze skarg w sprawach T-721/18 i T-81/19, w którym skarżące wnoszą zasadniczo do Sądu o nakazanie Komisji złożenia oświadczenia publicznego w celu przywrócenia im dobrego imienia, należy zauważyć, że należy interpretować to żądanie jako żądanie wydania nakazu.
- 91 W tym względy należy zauważyć, że o ile zgodnie z orzecznictwem przytoczonym w pkt 87 powyżej nie można wykluczyć, że naprawienie szkody w naturze może przybrać formę nakazu skierowanego przez sąd Unii do Komisji, o tyle konieczne jest jeszcze, by żądanie wydania nakazu odpowiadało wymogom jasności i precyzyjności, których spełnienia wymaga art. 76 lit. d) regulaminu postępowania.
- 92 Jednakże w niniejszej sprawie należy stwierdzić, że skarżące nie sprecyzowały w swoich skargach ani formy, jakie powinno przyjąć oświadczenie mające na celu przywrócenie im dobrego imienia, ani warunków, jakim powinno ono odpowiadać. Należy ponadto zaznaczyć, że wyjaśnienia przedstawione przez skarżące w ich odpowiedziach na środki organizacji postępowania z dnia 11 maja 2020 r. dotyczących dokładnego zakresu ich trzeciego żądania nie są wystarczające w tym względy. Skarżące sprecyzowały wprawdzie formę, jaką powinno przyjąć to oświadczenie, wskazując, że chodzi o oświadczenie pozasądowe skierowane do każdej z nich, w którym Komisja powinna uznać w sposób jasny i bezwarunkowy, że żadna ze skarżących nie była zaangażowana w finansowanie przyznane przez Unię i nie uczestniczyła w rzeczywistym zarządzaniu projektami finansowanymi, tak jak uznał to OLAF. Skarżące wskazały jednak również, że oświadczenie to powinno zostać przekazane do wiadomości nie tylko im, ale również każdemu organowi, bankowi i osobie fizycznej, która bezpośrednio lub pośrednio posiadała wiedzę o nieścisłych i oszczerczych twierdzeniach Komisji i jej przedstawicieli opisanych w niniejszych skargach. Tymczasem należy stwierdzić, że takie żądanie jest samo w sobie zbyt nieprecyzyjne, aby można było uznać, że odpowiada ono wymogom precyzyjności i jasności, których spełnienia wymaga art. 76 lit. d) regulaminu postępowania.

- 93 Z powyższego wynika, że trzecie żądanie każdej ze skarg w sprawach T-721/18 i T-81/19 należy odrzucić jako niedopuszczalne.

W przedmiocie zawisłości sporu

- 94 Komisja podnosi, że twierdzenia skarżących w sprawie T-81/19 są identyczne z twierdzeniami sformułowanymi w sprawie T-721/18 i że w zakresie, w jakim twierdzenia te dotyczą postępowania przeciwegzekucyjnego oraz argumentów przedstawionych przez Komisję w ramach tego postępowania przed wniesieniem skargi w sprawie T-721/18, wniesienie drugiej skargi nie było uzasadnione.
- 95 Komisja, wezwana przez Sąd do zajęcia stanowiska w przedmiocie ewentualnej zawisłości sporu w sprawie T-721/18, wyjaśnia w odpowiedzi na środek organizacji postępowania z dnia 1 sierpnia 2019 r., że przesłanki stwierdzenia zawisłości sporu są spełnione. Komisja zauważa w tym względzie, że w obu sprawach skarżące żądają naprawienia tej samej szkody, mianowicie naruszenia ich dóbr osobistych, wynikającego z tego samego zdarzenia wywołującego szkodę, na które składają się zarzuty podniesione przez Komisję w jej pismach procesowych w pierwszej i drugiej instancji przed sądami greckimi w ramach tego samego sporu. Komisja podkreśla, że wnoszące odwołanie powtórzyły w pkt 15–33 skargi w sprawie T-81/19 argumenty dotyczące twierdzeń, które sformułowała w ramach postępowania w przedmiocie środka tymczasowego i w pierwszej instancji, które zostały już przez nie zakwestionowane w ramach skargi w sprawie T-721/18. Komisja podkreśliła również, że ograniczyła się do powtórzenia w postępowaniu apelacyjnym zarzutów, które podniosła wcześniej we wniosku o zastosowanie środków tymczasowych i w pierwszej instancji, ponieważ przedstawienie nowych zarzutów nie jest dopuszczalne na etapie apelacji. Powtórzenie tych zarzutów nie stanowiłoby odrębnej praktyki, która mogłaby wyrządzić skarżącym szkodę inną niż ta, która miała zostać wyrządzona poprzez przedstawienie tych zarzutów w pierwszej instancji. To samo dotyczy zarzucanej Komisji niezgodności z prawem jej zachowania, przy czym w sprawie T-81/19 skarżące powołują się na naruszenie zasad legalności, dobrej wiary, ochrony uzasadnionych oczekiwań, godności ludzkiej i dobrej administracji, na które powoływały się już w skardze w sprawie T-721/18. Wreszcie Komisja zauważa, że żądania obu skarg są również identyczne, ponieważ w obu przypadkach skarżące domagają się zadośćuczynienia za krzywdę i nakazania Komisji powstrzymania się od naruszania ich dóbr osobistych w przyszłości oraz przywrócenia im czci i dobrego imienia poprzez wydanie oświadczenia. Ponadto kwota indywidualnych kwot ryczałtowych żądanych przez skarżące w tych dwóch sprawach opiewa na niemalże tę samą kwotę co jej wierzytelność. W konsekwencji Komisja uważa, że skargę w sprawie T-81/19 należy odrzucić jako niedopuszczalną ze względu na zawisłość sporu ze względu na wniesienie skargi w sprawie T-721/18.
- 96 Skarżące utrzymują, że skargi nie dotyczą tych samych okoliczności faktycznych. Podnoszą one, że o ile skarga w sprawie T-721/18 ma na celu uzyskanie zadośćuczynienia krzywdzie, która została im wyrządzona przez twierdzenia „fałszywe i zniesławiające” sformułowane przez Komisję w postępowaniu w przedmiocie środka tymczasowego i w pierwszej instancji, o tyle skarga w sprawie T-81/19 dotyczy zadośćuczynienia krzywdzie, która została im wyrządzona wskutek powtórzenia tych twierdzeń oraz dodania nowych twierdzeń „fałszywych i zniesławiających” w pismach procesowych wniesionych przez adwokatów Komisji w dniach 13 i 18 grudnia 2018 r. do Efeteio Athinon (sądu apelacyjnego w Atenach), do którego skarżące odwołały się od wyroku Monomeles Protodikeio Athinon (sądu pierwszej instancji w składzie jednego sędziego w Atenach) z dnia 4 lipca 2018 r.

- 97 Skarżące podnoszą również, że również podstawa prawna tych dwóch skarg nie jest identyczna. Skarżące przypominają w tym względzie, że w skardze w sprawie T-721/18 podnoszą, że zachowanie zarzucane Komisji jest niezgodne z prawem w szczególności ze względu na naruszenie prawa do skutecznego środka prawnego i do bezstronnego sądu oraz stanowi nadużycie prawa, podczas gdy te zarzuty niezgodności z prawem nie zostały podniesione w skardze w sprawie T-81/19. Podobnie skarżące wskazują, że skarga w sprawie T-81/19 zawiera zarzut niezgodności z prawem, mianowicie zarzut naruszenia obowiązku stron w zakresie prawdomówności i lojalności, który nie jest zawarty w skardze w sprawie T-721/18. Ponadto skarżące wskazują, że podstawy niezgodności z prawem wspólne dla obu skarg nie uzasadniają identycznych żądań. Skarżące podnoszą ponadto, że argument Komisji, zgodnie z którym zadośćuczynienia krzywdzie, którego domagają się w sprawie T-721/18, nie można ponownie dochodzić w ramach sprawy T-81/19, nie dotyczy sytuacji zawisłości sporu, lecz sytuacji, w której strona skarżąca próbuje podważyć powagę rzeczy osądzonej, co nie ma miejsca w niniejszej sprawie.
- 98 W tym względzie należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem skarga, która toczy się między tymi samymi stronami i zmierza w do tego samego celu, na podstawie tych samych zarzutów co skarga wniesiona wcześniej, powinna zostać odrzucona jako niedopuszczalna (postanowienie z dnia 14 czerwca 2007 r., Landtag Schleswig-Holstein/Komisja, T-68/07, niepublikowane, EU:T:2007:180, pkt 16; zob. także podobnie wyroki: z dnia 19 września 1985 r., Hoogovens Groep/Komisja, 172/83 i 226/83, EU:C:1985:355, pkt 9; z dnia 22 września 1988 r., Francja/Parlament, 358/85 i 51/86, EU:C:1988:431, pkt 12).
- 99 W niniejszej sprawie należy zauważyć, że skargi w sprawach T-721/18 i T-81/19 zostały obie wniesione na podstawie art. 268 TFUE i art. 340 akapit drugi TFUE i dotyczą tych samych stron.
- 100 Należy jednak stwierdzić, że o ile obie skargi dotyczą zadośćuczynienia krzywdzie, jaką skarżącym miała wyrządzić Komisja, o tyle szkody, których naprawienia żądają skarżące, nie są identyczne, ponieważ wynikają z odmiennych okoliczności faktycznych.
- 101 Z jednej strony nie można bowiem wykluczyć a priori, że powtarzanie jakoby fałszywych i zniesławiających twierdzeń może samo w sobie spowodować szkodę odrębną od szkody wyrządzonej pierwotnie z tego tylko powodu, że to powtórzenie miało miejsce w ramach postępowania apelacyjnego.
- 102 Z drugiej strony należy zauważyć, że wbrew temu, co twierdzi Komisja, nie ograniczyła się ona do powtórzenia w postępowaniu apelacyjnym zarzutów sformułowanych już w postępowaniu w przedmiocie środków tymczasowych i w pierwszej instancji. Otóż skarżące wskazały w pkt 40–56 skargi 17 nowych twierdzeń. W tym względzie Komisja ogranicza się do stwierdzenia, że nie sformułowała nowych twierdzeń w ramach postępowania apelacyjnego. Należy jednak zauważyć, że nie wyjaśnia ona, w jakich przypadkach zarzuty określone przez skarżące jako nowe zostały już podniesione w postępowaniu w przedmiocie środków tymczasowych lub w postępowaniu przeciwegzekucyjnym w pierwszej instancji.
- 103 W związku z tym nie można wykluczyć, że te nowe twierdzenia – przy założeniu, że są szkodliwe – mogą spowodować krzywdę odrębną od tej, na którą powołują się skarżące w sprawie T-721/18.
- 104 Ponadto należy zauważyć, że zarzut dotyczący naruszenia ciężącego na stronach obowiązku prawdomówności i lojalności, podniesiony przez skarżące w sprawie T-81/19, nie został jako taki podniesiony w skardze w sprawie T-721/18.

105 Ponieważ obie skargi nie mają dokładnie identycznego przedmiotu w rozumieniu orzecznictwa przypomnianego w pkt 98 powyżej, nie można stwierdzić zawisłości sporu i w konsekwencji należy uznać skargę w sprawie T-81/19 za dopuszczalną w odniesieniu do żądania zadośćuczynienia za krzywdę wyrządzoną zdaniem każdej ze skarżących oświadczeniami zawartymi w pismach procesowych przedstawionych przez adwokatów Komisji przed Efeteio Athinon (sądem apelacyjnym w Atenach).

Co do istoty

106 Na mocy art. 340 akapit drugi TFUE w dziedzinie odpowiedzialności pozaumownej Unia powinna naprawić, zgodnie z zasadami ogólnymi, wspólnymi dla praw państw członkowskich, szkody wyrządzone przez jej instytucje lub jej pracowników przy wykonywaniu ich funkcji.

107 Jak wynika z utrwalonego orzecznictwa, powstanie odpowiedzialności pozaumownej Unii w rozumieniu art. 340 akapit drugi TFUE z tytułu bezprawnego zachowania jej organów jest podporządkowane kumulatywnemu spełnieniu wszystkich przesłanek, a mianowicie: niezgodnego z prawem zachowania zarzucanego instytucjom, rzeczywistego charakteru szkody oraz istnienia związku przyczynowego między zarzucanym zachowaniem a powoływaną szkodą (zob. podobnie wyroki: z dnia 29 września 1982 r., Oleifici Mediterranei/EWG, 26/81, EU:C:1982:318, pkt 16; z dnia 14 grudnia 2005 r., Beamglow/Parlament i in., T-383/00, EU:T:2005:453, pkt 95).

108 Jeżeli jedna z trzech przesłanek powstania odpowiedzialności pozaumownej Unii nie jest spełniona, roszczenia odszkodowawcze należy oddalić bez konieczności badania, czy spełnione są dwie pozostałe przesłanki (zob. podobnie wyroki: z dnia 15 września 1994 r., KYDEP/Rada i Komisja, C-146/91, EU:C:1994:329, pkt 81; z dnia 20 lutego 2002 r., Förde-Reederei/Rada i Komisja, T-170/00, EU:T:2002:34, pkt 37). Ponadto sąd Unii nie jest zobowiązany do przeprowadzania badania tych przesłanek w określonym porządku (wyrok z dnia 9 września 1999 r., Lucaccioni/Komisja, C-257/98 P, EU:C:1999:402, pkt 13).

W przedmiocie zachowania zarzucanego Komisji

109 W sprawie T-721/18 skarżące zarzucają Komisji, że w postępowaniu przeciwegzekucyjnym dotyczącym egzekucji postanowienia z dnia 31 maja 2016 r., Isotis/Komisja (C-450/14 P, niepublikowanego, EU:C:2016:477) oraz wyroków z dnia 16 lipca 2014 r., Isotis/Komisja (T-59/11, EU:T:2014:679) i z dnia 4 lutego 2016 r., Isotis/Komisja (T-562/13, niepublikowanego, EU:T:2016:63) przedstawiła je przed Monomeles Protodikeio Athinon (sądem pierwszej instancji w składzie jednego sędziego w Atenach) przez przyzmat twierdzeń zawartych w pismach procesowych i zeznaniach pracownika OLAF-u, o których Komisja wiedziała, że są błędne, jako osoby, które miały być bezpośrednio zaangażowane w zarządzanie środkami finansowymi Unii, których zwrot na rzecz Komisji nakazano spółce Isotis w tych wyrokach. Komisja przedstawiła tym samym skarżące w oczach osób trzecich jako osoby niewypłacalne i mało wiarygodne, które dopuściły się czynów zabronionych wypełniających znamiona oszustwa, co poważnie naruszyło ich dobre imię. To poważne naruszenie ich dobrego imienia spowodowało krzywdę na kwotę 500 000 EUR w odniesieniu do każdej z nich.

110 W sprawie T-81/19 skarżące zarzucają Komisji sformułowanie przez jej przedstawicieli przed Efeteio Athinon (sądem apelacyjnym w Atenach) celowo błędnych twierdzeń, z których część została już przedstawiona w pierwszej instancji przez tych samych przedstawicieli, mających zasadniczo na celu wprowadzenie tego sądu w błąd w odniesieniu do udziału pierwszej skarżącej

w zarządzaniu programami europejskimi przez spółkę Isotis oraz fikcyjnego charakteru osobowości prawnej tej spółki. Zdaniem skarżących celem tego zachowania było przekonanie Efeteio Athinon (sądu apelacyjnego w Atenach), że należy odstąpić od stosowania przepisów prawa krajowego stojących na przeszkodzie temu, by skarżące mogły zostać uznane za osoby odpowiedzialne wobec Komisji za długi spółki Isotis jako jej wspólniczki, co uzasadniałoby wszczęcie postępowania egzekucyjnego przeciwko skarżącym.

- 111 Komisja kwestionuje, by zarzucane jej zachowanie znajdowało potwierdzenie w rzeczywistości, ponieważ nie przedstawiła skarżących przed sądami greckimi jako „oszustek”, lecz jedynie przedstawiła argumenty faktyczne w celu wykazania, że przesłanki przewidziane w prawie greckim dla wszczęcia postępowania egzekucyjnego w celu wykonania postanowienia z dnia 31 maja 2016 r., Isotis/Komisja (C-450/14 P, niepublikowanego, EU:C:2016:477) oraz wyroków z dnia 16 lipca 2014 r., Isotis/Komisja (T-59/11, EU:T:2014:679) i z dnia 4 lutego 2016 r., Isotis/Komisja (T-562/13, niepublikowanego, EU:T:2016:63) względem skarżących zostały w niniejszej sprawie spełnione.
- 112 W tym względzie, po pierwsze, w odniesieniu do zachowania zarzucanego Komisji w sprawie T-721/18 należy zauważyć, że skarżące odwołują się do konkretnych fragmentów pisma procesowego z dnia 14 grudnia 2017 r., wniosków z dnia 17 kwietnia 2018 r. i pisma uzupełniającego z dnia 20 kwietnia 2018 r. złożonych przez adwokatów Komisji do Monomeles Protodikeio Athinon (sądu pierwszej instancji w składzie jednego sędziego w Atenach), a także do zeznania pracownika OLAF-u złożonego przed tym samym sądem w dniu 12 grudnia 2017 r., powtórzonych w piśmie z dnia 14 grudnia 2017 r.
- 113 Należy zauważyć, że pismo procesowe z dnia 14 grudnia 2017 r., złożone w odpowiedzi na wniosek skarżących z dnia 11 września 2017 r. o zawieszenie postępowania egzekucyjnego, zawierało następujące stwierdzenie:
- „W obu skargach pozwane dążą w sposób całkowicie bezprawny i stanowiący nadużycie do uniknięcia wszelkiej odpowiedzialności i zdystansowania się od sprawy, którą kontynuowały i którą same zarządzały bezpośrednio od dziesięciu lat za pośrednictwem osoby z kręgu najbliższej rodziny”.
- 114 To samo pismo procesowe zawiera również następujące stwierdzenie:
- „[...] pierwsza z pozwanych została mianowana członkiem zarządu, przedstawicielem prawnym i skarbnikiem spółki i sama prowadziła wszystkie sprawy spółki na podstawie art. 748 i nast. kodeksu cywilnego”.
- 115 W omawianym piśmie wyjaśniono również, w przedmiocie długu spółki Isotis stwierdzonego w wyrokach z dnia 16 lipca 2014 r., Isotis/Komisja (T-59/11, EU:T:2014:679) i z dnia 4 lutego 2016 r., Isotis/Komisja (T-562/13, niepublikowanym, EU:T:2016:63), że „chodzi tu o dług, który nie został zaciągnięty przez podmiot prawny, który [był] im obcy, lecz na podstawie umowy spółki wyposażonej w kwestionowaną osobowość prawną, pod przykrywką której działały pozwane, jak również osoba z kręgu ich najbliższej rodziny”.
- 116 Adwokaci Komisji stwierdzili ponadto w tym samym piśmie procesowym, że „zostało wykazane zgodnie z prawem, że [Komisja] poniosła znaczną szkodę, która była bezpośrednią konsekwencją czynów i uchybień popełnianych przez wiele lat przez osoby zarządzające spółką cywilną będącą stroną przeciwną”.

117 Ponadto, również w tym samym piśmie procesowym, adwokaci Komisji powtórzyli zeznania pracownika OLAF-u złożone w trakcie na rozprawie w dniu 12 grudnia 2017 r. w następujący sposób:

„[...] jedynym sposobem odzyskania funduszy europejskich jest wystąpienie o zastosowanie środka w ramach postępowania egzekucyjnego, który pozwoli na zaspokojenie się z majątku pozwanych (które były również osobami fizycznymi działającymi pod przykrywką spółki Isotis [...]). W szczególności pierwsza z pozwanych zajmowała się zamówieniami spółki e-Isotis, organizowała je i zarządzała nimi (z pomocą swego męża)”.

118 Należy zauważyć, że fragmenty przytoczone w pkt 113–117 powyżej zostały powtórzone w drugim piśmie procesowym adwokatów Komisji z dnia 14 grudnia 2017 r., dotyczącym wniosku skarżących z dnia 1 listopada 2017 r. o zawieszenie postępowania egzekucyjnego oraz o ochronę ich dóbr osobistych, a także w żądaniach tych adwokatów z dnia 17 kwietnia 2018 r.

119 Należy również zauważyć, że pismo uzupełniające złożone przez adwokatów Komisji przed Monomeles Protodikeio Athinon (sądem pierwszej instancji w składzie jednego sędziego w Atenach) w dniu 20 kwietnia 2018 r. zawierało następujące stwierdzenie:

„[...] pozwane pozostawały jedynymi wspólniczkami spółki cywilnej, a wbrew temu, co twierdzą ich świadkowie, były od początku do końca poinformowane o pozostającym pod ich kontrolą zarządzaniu europejskimi funduszami publicznymi, których beneficjentem była ich spółka”.

120 Z przytoczonych powyżej fragmentów pism procesowych przedstawicieli Komisji, których autentyczności Komisja nie kwestionuje, wynika, że wspomniani przedstawiciele twierdzili przed Monomeles Protodikeio Athinon (sądem pierwszej instancji w składzie jednego sędziego w Atenach), że skarżące odegrały bardzo aktywną rolę w zarządzaniu spółką Isotis, w tym w odniesieniu do finansowania z Unii, z którego korzystała spółka Isotis w ramach programów kierowanych przez A, męża pierwszej i zięcia drugiej skarżącej.

121 Tymczasem należy zauważyć, że raport OLAF-u z dnia 15 listopada 2011 r., dotyczący dochodzenia zażądane przez Komisję w sprawie potencjalnych nadużyć finansowych naruszających interesy finansowe Unii ze strony spółki Isotis, pierwszej skarżącej i A, wskazywał, co następuje:

„[Pierwsza ze skarżących] w żaden sposób nie uczestniczyła w finansowaniu przyznanym przez Komisję, ponieważ w praktyce nigdy nie uczestniczyła w zarządzaniu projektami [i] była prawnym przedstawicielem spółki, podczas gdy [A] był odpowiedzialny za zarządzanie, w szczególności za zarządzanie programami europejskimi. [Pierwsza ze skarżących] uczestniczyła jako doradca prawny/współpracownik w niektórych projektach europejskich, w odniesieniu do których [A] pełnił funkcje koordynacyjne i zarządzające. Głównym zajęciem [pierwszej skarżącej] było monitorowanie i zapewnianie zgodności z prawem szczególnych procedur wymaganych do realizacji projektów europejskich, takich jak ochrona danych osobowych, charakter użytkowników końcowych/pilotów uczestniczących projekcie, zagadnień własności intelektualnej oraz wykorzystanie dostarczonych wyników”.

122 Należy również zauważyć, że w sprawozdaniu z dnia 23 maja 2016 r. prokurator przy sądzie karnym w Atenach, któremu Komisja przekazała raport z dochodzenia OLAF-u z dnia 15 września 2011 r., stwierdził, że nie doszło do nadużycia interesów finansowych Unii, wskazując w odniesieniu do pierwszej skarżącej, co następuje:

„Wreszcie, co się tyczy [pierwszej skarżącej], żaden dowód zgromadzony w aktach sprawy nie pozwala na stwierdzenie jej istotnego udziału w jakiegokolwiek działalności prowadzonej przez jej małżonka w związku z finansowaniem spornych umów, co zostało zresztą wyraźnie potwierdzone przez OLAF w omawianym raporcie, a nawet jej wynagrodzenie za świadczenie usług prawnych odpowiadało wynagrodzeniu ustawowemu, które było prawidłowo opodatkowane i które nie zostało jej wypłacone w formie dywidendy, nie będąc jednocześnie zakazane przez statut [spółki Isotis]”.

123 Z ustaleń dokonanych przez OLAF oraz grecką prokuraturę wynika, że pierwsza ze skarżących nie odgrywała decydującej roli w zarządzaniu finansowaniem z Unii, z którego korzystała spółka Isotis.

124 Należy zatem stwierdzić, że opis czynnej roli, jaką miały odgrywać skarżące w zarządzaniu spółką Isotis, przedstawiony Monomeles Protodikeio Athinon (sądowi pierwszej instancji w składzie jednego sędziego w Atenach) przez Komisję, stoi w sprzeczności, jeśli chodzi o pierwszą ze skarżących, z ustaleniami zawartymi w raporcie OLAF-u z dnia 15 września 2011 r., a także w sprawozdaniu prokuratora Aten z dnia 23 maja 2016 r.

125 Jednakże konsekwencją tego prostego stwierdzenia nie może być wniosek, że Komisja świadomie przedstawiła przed Monomeles Protodikeio Athinon (sądem pierwszej instancji w składzie jednego sędziego w Atenach) skarżące jako osoby, które dopuściły się nadużyć finansowych naruszających interesy finansowe Unii.

126 Należy zauważyć, że w pismach procesowych złożonych w Monomeles Protodikeio Athinon (sądzie pierwszej instancji w składzie jednego sędziego w Atenach) przedstawiciele Komisji zarzucili skarżącym nie to, że dopuściły się nadużyć finansowych, lecz że odgrywały aktywną rolę w zarządzaniu spółką Isotis, a tym samym naruszyły zobowiązania umowne tej spółki wobec Komisji, co skłoniło Sąd do nakazania spółce Isotis zwrotu wszystkich płatności zaliczkowych otrzymanych z tytułu dziesięciu umów o dotacje, wraz z odsetkami za zwłokę i odszkodowaniem ryczałtowym – w wyroku z dnia 16 lipca 2014 r. Isotis/Komisja (T-59/11, EU:T:2014:679) – oraz do zwrotu części płatności zaliczkowych otrzymanym w ramach dziesiątej umowy o dotacje, wraz z odsetkami za zwłokę – w wyroku z dnia 4 lutego 2016 r., Isotis/Komisja (T-562/13, niepublikowany, EU:T:2016:63).

127 Ponadto należy przypomnieć, że w sprawozdaniu z dnia 23 maja 2016 r. prokurator Aten uznał, iż nie ma dowodów na to, by A, który był bezpośrednio odpowiedzialny za zarządzanie programami europejskimi, w których uczestniczyła spółka Isotis, w tym programami będącymi przedmiotem umów o dotacje, które były przedmiotem audytu z lutego 2010 r., mógł zostać uznany winnym czynu zabronionego wypełniającego znamiona oszustwa stanowiącego naruszenie interesów finansowych Unii. W tych okolicznościach samo twierdzenie, że skarżące odegrały aktywną rolę w zarządzaniu spółką Isotis, w tym w odniesieniu do zarządzania finansowaniem z Unii, nie może być interpretowane jako postawienie ich w stan oskarżenia o popełnianie czynu zabronionego wypełniającego znamiona oszustwa.

- 128 Po drugie, co się tyczy zachowania zarzucanego Komisji w sprawie T-81/19, należy zauważyć, że skarżące odsyłają do konkretnych fragmentów żądań i pisma uzupełniającego przedstawionych przez przedstawicieli Komisji przed Efeteio Athinon (sądem apelacyjnym w Atenach), wyszczególnionych w pkt 55 powyżej, które w odniesieniu do części z nich powtarzają sformułowane już w pierwszej instancji twierdzenia dotyczące aktywnej roli odgrywanej przez skarżące w zarządzaniu spółką Isotis, a w odniesieniu do pozostałych fragmentów i żądań – kwestionują rzeczywisty charakter działalności spółki Isotis, a tym samym jej osobowość prawną.
- 129 W tym względzie należy zaznaczyć, że rozważania przedstawione w pkt 126 i 127 powyżej dotyczące zachowania zarzucanego Komisji w sprawie T-721/18 odnoszą się mutatis mutandis do zachowania, które jest jej zarzucane w sprawie T-81/19.
- 130 Ponadto należy zauważyć, że niezależnie od ich zasadności twierdzenia zawarte w pismach przedstawionych przez przedstawicieli Komisji przed Efeteio Athinon (sądem apelacyjnym w Atenach), które miały na celu podważenie rzeczywistego charakteru działalności spółki Isotis, a tym samym jej osobowości prawnej, nie wiążą się same w sobie z oskarżeniem skarżących o popełnienie czynu zabronionego wypełniającego znamiona oszustwa naruszającego interesy finansowe Unii.
- 131 W tych warunkach należy zbadać, czy okoliczność, że przedstawiciele Komisji niesłusznie twierdzili przed Monomeles Protodikeio Athinon (sądem pierwszej instancji w składzie jednego sędziego w Atenach) czy też przed Efeteio Athinon (sądem apelacyjnym w Atenach), że skarżące odgrywały aktywną rolę w zarządzaniu spółką Isotis, i sformułowali szereg twierdzeń o faktach mających na celu podważenie rzeczywistego charakteru działalności spółki Isotis, a tym samym jej osobowości prawnej, stanowi bezprawne zachowanie mogące prowadzić do powstania odpowiedzialności pozaumownej Unii.

W przedmiocie bezprawności zachowania zarzucanego Komisji

- 132 Należy przypomnieć, że jeśli chodzi o przesłankę dotyczącą bezprawnego zachowania zarzucanego danej instytucji lub danemu organowi, o której mowa w pkt 107 powyżej, orzecznictwo wymaga wykazania wystarczająco istotnego naruszenia normy prawa Unii przyznającej uprawnienia jednostkom (zob. podobnie wyrok z dnia 10 września 2019 r., HTTS/Rada, C-123/18 P, EU:C:2019:694, pkt 36). Takie naruszenie jest wykazane, gdy obejmuje oczywiste i poważne naruszenie przez daną instytucję granic przysługujących jej uprawnień dyskrecjonalnych, a elementami, jakie należy wziąć w tym względzie pod uwagę, są w szczególności stopień jasności i precyzyjności naruszonej normy, a także zakres uznania, jaki naruszona norma pozostawia organowi Unii (zob. wyrok z dnia 10 września 2019 r., HTTS/Rada, C-123/18 P, EU:C:2019:694, pkt 33 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 133 W niniejszej sprawie w sprawie T-721/18 skarżące podnoszą, że zachowanie zarzucane Komisji przed Monomeles Protodikeio Athinon (sądem pierwszej instancji w składzie jednego sędziego w Atenach) stanowiło poważne i oczywiste naruszenie norm przyznających prawa jednostkom. Skarżące podniosły w skardze, że Komisja naruszyła ich godność, chronioną w art. 1 karty praw podstawowych, art. 2 TUE, preambule Powszechnej deklaracji praw człowieka, a także w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Podniosły one również, że zachowanie to jest sprzeczne z zasadą dobrej administracji ustanowioną w art. 41 karty praw podstawowych, w Kodeksie dobrej praktyki administracyjnej pracowników Komisji Europejskiej w jej stosunkach ze społeczeństwem (Dz.U. 2000, L 267, s. 63), a także w art. 4, 7 i 11 Europejskiego kodeksu dobrej praktyki administracyjnej.

- 134 Należy podkreślić, że w skardze skarżące utrzymywały również, iż starając się doprowadzić do egzekucji postanowienia z dnia 31 maja 2016 r., Isotis/Komisja (C-450/14 P, niepublikowanego, EU:C:2016:477) oraz wyroków z dnia 16 lipca 2014 r., Isotis/Komisja (T-59/11, EU:T:2014:679) i z dnia 4 lutego 2016 r., Isotis/Komisja (T-562/13, niepublikowanego, EU:T:2016:63), Komisja naruszyła w odniesieniu do nich zasadę legalności, która obejmuje zasadę pacta sunt servanda, zapisaną w art. 216 ust. 2 TFUE, zasadę dobrej wiary, zasadę ochrony uzasadnionych oczekiwań, prawo do skutecznej ochrony sądowej, jak również prawo do bycia wysłuchanym oraz prawo do rzetelnego procesu sądowego, zapisane w art. 47 karty praw podstawowych. Ponadto skarżące podniosły „posiłkowo”, że nawet przy założeniu, iż Komisja miała prawo wszcząć przeciwko nim postępowanie egzekucyjne, uczyniła to w sposób niezgodny z prawem i stanowiący nadużycie.
- 135 I tak, po pierwsze, w odniesieniu do naruszenia przez zachowanie Komisji zasady dobrej wiary i zasady ochrony uzasadnionych oczekiwań skarżące podniosły z jednej strony, że Komisja była zobowiązana zgodnie z przepisami rozporządzenia (WE) nr 2321/2002, Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 16 grudnia 2002 r. dotyczącego zasad udziału przedsiębiorstw, ośrodków badawczych i uniwersytetów oraz zasad upowszechniania wyników badań celem realizacji szóstego programu ramowego Wspólnoty Europejskiej (2002–2006) (Dz.U. 2002, L 355, s. 23), do sprawdzenia, czy organy, z którymi Komisja zamierzała zawrzeć umowę o finansowanie w ramach szóstego programu ramowego, mają osobowość prawną, a z drugiej strony – że zawarcie umów o finansowanie między Komisją a spółką Isotis zostało poprzedzone, w odniesieniu do każdej z tych umów, zaakceptowaniem przez Komisję statutu spółki Isotis, który wyraźnie wykluczał odpowiedzialność jej wspólniczek ponad ich wkład kapitałowy w przypadku niewykonania przez spółkę Isotis zobowiązań umownych. Skarżące podkreślały również, że Komisja wiedziała o art. 784 greckiego kodeksu cywilnego, który wyklucza odpowiedzialność wspólników spółki cywilnej takiej jak spółka Isotis za uchybienia zobowiązaniom umownym tej spółki oraz że aż do rozpoczęcia postępowania egzekucyjnego Komisja nigdy nie zamierzała wytoczyć przeciwko nim powództwa o zapłatę kwot wymaganych od Isotis ani nie powołała się na to na żadnym etapie postępowania przed Sądem, a następnie przed Trybunałem w ramach sporów między nią a Isotis.
- 136 Skarżące podniosły, że w tych okolicznościach, zawierając wielokrotnie umowy o finansowanie ze spółką Isotis w ramach szóstego programu ramowego, a następnie uczestnicząc w ich wykonaniu, Komisja wielokrotnie i stale udzielała im ścisłego i bezwarunkowego potwierdzenia, każdorazowo, że uznaje osobowość prawną spółki Isotis. W konsekwencji twierdząc w pismach przedstawionych przez jej adwokatów przed Monomeles Protodikeio Athinon (sądem pierwszej instancji w składzie jednego sędziego w Atenach), że została zakwestionowana osobowość prawna spółka Isotis, że spółka ta nie realizowała celu gospodarczego i że w związku z tym przesłanki stosowania art. 784 greckiego kodeksu cywilnego nie zostały spełnione, Komisja naruszyła zasadę ochrony uzasadnionych oczekiwań i zasadę wykonywania umów w dobrej wierze.
- 137 Po drugie, w odniesieniu do naruszenia przez Komisję zasady legalności, skarżące utrzymywały, że Komisja wszczęła wobec nich postępowanie egzekucyjne z naruszeniem zasad postępowania poprzedzającego wniesienie skargi przewidzianego w art. 80 rozporządzenia delegowanego (UE) nr 1268/2012 Komisji z dnia 29 października 2012 r. w sprawie zasad stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, Euratom) nr 966/2012 w sprawie zasad finansowych mających zastosowanie do budżetu ogólnego Unii (Dz.U. 2012, L 362, s. 1). Skarżące twierdziły również, że Komisja naruszyła zasadę legalności, próbując odzyskać dług, który wobec braku noty debetowej, która zostałaby im doręczona, był przedawniony od 2016 r. zgodnie z art. 93 ust. 1 rozporządzenia delegowanego nr 1268/2012 i art. 252 greckiego kodeksu cywilnego.

- 138 Po trzecie, w odniesieniu do naruszenia prawa do skutecznej ochrony sądowej, prawa do bycia wysłuchanym i prawa do rzetelnego procesu sądowego, zapisanych w art. 47 karty praw podstawowych, skarżące podkreśliły, że z uwagi na wyłączny charakter klauzul arbitrażowych zawartych w umowach o dotacje, które były przedmiotem audytu z dnia 10 lutego 2010 r., nie miały one możliwości dochodzenia przed Trybunałem lub Sądem roszczeń w sprawach, które stały się podstawą wydania postanowienia z dnia 31 maja 2016 r., Isotis/Komisja (C-450/14 P, niepublikowanego, EU:C:2016:477) oraz wyroków z dnia 16 lipca 2014 r., Isotis/Komisja (T-59/11, EU:T:2014:679) i z dnia 4 lutego 2016 r., Isotis/Komisja (T-562/13, niepublikowanego, EU:T:2016:63), ani przed sądem krajowym tego, że nie mogą one ponosić osobistej odpowiedzialności jako współniczki za długi spółki Isotis.
- 139 Po czwarte i ostatnie, w odniesieniu do argumentu dotyczącego nadużycia prawa, skarżące podniosły, że Komisja zasadniczo skorzystała z wyników projektów, na które udzieliła dofinansowania i które wykorzystwała do własnych celów, że poczyniła oszczędności z tytułu współfinansowania projektów ASK-IT i EU4ALL, które nigdy nie zostały wypłacone spółce Isotis, że skorzystała z majątku osobistego skarżących w wysokości 200 600 EUR, który skarżące udostępniły na realizację projektów, że wiedziała, iż ponad 85% współfinansowania, które przekazała spółce Isotis, zostało następnie zwrócone w formie podatków na rzecz państwa greckiego, składek na ubezpieczenie społeczne i wynagrodzeń dla pracowników Isotis, oraz że nie próbowała ograniczyć swego roszczenia poprzez zatrzymanie z funduszy konsorcjum odpowiedzialnego za projekty kwot, które uważała za należne jej od spółki Isotis, do czego była uprawniona. W tych okolicznościach skarżące uznały, że żądając od nich zwrotu wszystkich kwot wypłaconych spółce Isotis, powiększonych o odpowiednie odsetki, Komisja dążyła do uzyskania nadmiernego zysku, stanowiącego nadużycie, a tym samym naruszenie prawa.
- 140 W sprawie T-81/19 skarżące podnoszą, że zachowanie zarzucane Komisji naruszyło ich prawo do godności oraz zasadę dobrej administracji, a także zasady legalności, dobrej wiary i ochrony uzasadnionych oczekiwań, w sposób identyczny jak w sprawie T-721/18.
- 141 Skarżące podnoszą ponadto, że zachowanie zarzucane Komisji w sprawie T-81/19 naruszyło spoczywający na stronach obowiązek prawdomówności i lojalności oraz ogólną podstawową zasadę rzetelnego sprawowania wymiaru sprawiedliwości.
- 142 Skarżące podnoszą w tym względzie, że zachowanie Komisji w sposób rażąco naruszyło obowiązek prawdomówności i lojalności, którego była ona zobowiązana przestrzegać w toku toczącego się sporu zgodnie z art. 116 i 261 greckiego kodeksu postępowania cywilnego, jak również podstawowej zasady ogólnej, zgodnie z którą adwokaci reprezentujący Komisję i działający w charakterze jej pełnomocników ad litem, na podstawie kodeksu deontologicznego greckiej adwokatury muszą przyczyniać się do rzetelnego sprawowania wymiaru sprawiedliwości poprzez dochowanie wymogu wiarygodności, mającego zastosowanie do postępowania przeciwegzekucyjnego na podstawie art. 299 TFUE. Zdaniem skarżących zasady te zostały powtórzone w Karcie podstawowych zasad adwokata europejskiego przyjętej podczas sesji plenarnej Rady Adwokatów i Stowarzyszeń Prawniczych Unii Europejskiej (CCBE) w Brukseli (Belgia) w dniu 24 listopada 2006 r., która to karta zawiera zasady prawa regulujące wykonywanie zawodu adwokata wspólne w państwach członkowskich.
- 143 Komisja kwestionuje dopuszczalność argumentów skarżących, ponieważ dotyczą one kwestii, które zostały już ostatecznie ocenione przez sąd grecki, którego właściwość w tym zakresie wynika z art. 299 TFUE.

- 144 Ponadto Komisja podnosi, że jej zachowanie w trakcie postępowania przeciwegzekucyjnego wytoczonego przed Monomeles Protodikeio Athinon (sądem pierwszej instancji w składzie jednego sędziego w Atenach) i przed Efeteio Athinon (sądem apelacyjnym w Atenach) nie jest dotknięte żadnym naruszeniem prawa mogącym skutkować powstaniem odpowiedzialności Unii.
- 145 W tym względzie należy w pierwszej kolejności zauważyć, że argumenty skarżących przedstawione w pkt 135–139 powyżej nie odnoszą się do zarzutów zawartych w pismach procesowych przedstawionych przez przedstawicieli Komisji przed Monomeles Protodikeio Athinon (sądem pierwszej instancji w składzie jednego sędziego w Atenach) w postępowaniu przeciwegzekucyjnym dotyczącym egzekucji postanowienia z dnia 31 maja 2016 r., Isotis/Komisja (C-450/14 P, niepublikowanego, EU:C:2016:477) oraz wyroków z dnia 16 lipca 2014 r., Isotis/Komisja (T-59/11, EU:T:2014:679) i z dnia 4 lutego 2016 r., Isotis/Komisja (T-562/13, niepublikowanego, EU:T:2016:63) ani do zeznań pracownika OLAF-u w tym samym postępowaniu, w których miało zostać naruszone dobre imię skarżących, lecz do samego faktu wszczęcia przez Komisję przeciwko skarżącym postępowania egzekucyjnego opartego na tych orzeczeniach.
- 146 Należy również zauważyć, że w odpowiedzi na pytanie Sądu skarżące oświadczyły na rozprawie, że ich roszczenia odszkodowawcze miały na celu wyłącznie uzyskanie odszkodowania za szkody wyrządzone im przez zarzuty zawarte w pismach procesowych przedstawicieli Komisji oraz zeznaniach pracownika OLAF-u złożonych przed Monomeles Protodikeio Athinon (sądem pierwszej instancji w składzie jednego sędziego w Atenach), a następnie przed Efeteio Athinon (sądem apelacyjnym w Atenach) w ramach postępowania przeciwegzekucyjnego dotyczącego egzekucji postanowienia z dnia 31 maja 2016 r., Isotis/Komisja (C-450/14 P, niepublikowanego, UEEU:C:2016:477) oraz wyrokach z dnia 16 lipca 2014 r., Isotis/Komisja (T-59/11, EU:T:2014:679) i z dnia 4 lutego 2016 r., Isotis/Komisja (T-562/13, niepublikowanym, EU:T:2016:63). Skarżące wyjaśniły, że zarzucają Komisji nie tyle, że próbowała prowadzić do wykonania wobec nich tych orzeczeń w postępowaniu egzekucyjnym, lecz że w tym celu świadomie sformułowała przed sądami greckimi nieprawdziwe zarzuty w celu zakwestionowania osobowości prawnej spółki Isotis.
- 147 Ponadto skarżące wyjaśniły również na rozprawie, że ich żądania odszkodowawcze nie są oparte na naruszeniu zasady pacta sunt servanda i że uważają one, iż ich prawo do rzetelnego procesu sądowego było przestrzegane przez greckie sądy w ramach postępowania przeciwegzekucyjnego dotyczącego egzekucji postanowienia z dnia 31 maja 2016 r., Isotis/Komisja (C-450/14 P, niepublikowanego, EU:C:2016:477) oraz wyroków z dnia 16 lipca 2014 r., Isotis/Komisja (T-59/11, EU:T:2014:679) i z dnia 4 lutego 2016 r., Isotis/Komisja (T-562/13, niepublikowanego, EU:T:2016:63) oraz że również w niniejszym postępowaniu nie zarzucały Komisji naruszenia ich prawa do rzetelnego procesu sądowego.
- 148 Należy zatem uznać, że argumenty skarżących dotyczące naruszenia zasady dobrej wiary, zasady ochrony uzasadnionych oczekiwań, zasady legalności, prawa do rzetelnego procesu, zasady „pacta sunt servanda”, prawa do skutecznej ochrony sądowej i prawa do bycia wysłuchanym, a także nadużycia prawa, przedstawione w pkt 135–139 powyżej, należy oddalić jako nieistotne dla sprawy, ponieważ, jak przyznają same skarżące, nie uzasadniają one ich żądań odszkodowawczych.
- 149 W drugiej kolejności, odnosząc się do powołanego przez skarżące naruszenia zasady dobrej administracji, ustanowionej w porządku prawnym Unii w art. 41 karty praw podstawowych, należy stwierdzić, że skarżące ograniczają się do stwierdzenia w sposób bardzo ogólny, że

- zachowanie zarzucane Komisji w sprawie T-721/18 i w sprawie T-81/19 naruszyło zasadę dobrej administracji, lecz nie popierają w żaden sposób swojej argumentacji. Należy zatem uznać, że argumentację tę należy odrzucić jako niedopuszczalną, ponieważ samo powołanie się na zasadę prawa Unii, której naruszenie jest podnoszone, bez wskazania okoliczności faktycznych i prawnych, na których twierdzenie to się opiera, nie spełnia wymogów art. 76 lit. d) regulaminu postępowania (zob. podobnie wyrok z dnia 24 października 2018 r., Deza/Komisja, T-400/17, niepublikowany, EU:T:2018:712, pkt 102).
- 150 W trzeciej kolejności, co się tyczy argumentu skarżących dotyczącego naruszenia ich godności, należy przypomnieć, że art. 1 karty praw podstawowych, który przewiduje, iż godność człowieka jest nienaruszalna, musi być szanowana i chroniona, stanowi normę prawa Unii mającą na celu przyznanie uprawnień jednostkom (zob. podobnie wyrok z dnia 3 maja 2017 r., Sotiropoulou i in./Rada, T-531/14, niepublikowany, EU:T:2017:297, pkt 75, 76). Należy zatem zbadać, czy jej ewentualne naruszenie w niniejszej sprawie może prowadzić do powstania odpowiedzialności Unii.
- 151 Należy zauważyć, że skarżące wyjaśniły na rozprawie, iż Komisja naruszyła ich godność, przedstawiając je przed Monomeles Protodikeio Athinon (sądem pierwszej instancji w składzie jednego sędziego w Atenach) oraz przed Efeteio Athinon (sądem apelacyjnym w Atenach) jako oszustki względem Komisji i Unii.
- 152 W tym względzie należy przypomnieć, że jak stwierdzono w pkt 126 i 127 powyżej, argumentacja skarżących opiera się na błędnym założeniu, zgodnie z którym Komisja przedstawiała je jako osoby, które dopuściły się nadużyć finansowych naruszających interesy finansowe Unii.
- 153 W każdym razie należy pamiętać, że prawo do dochodzenia swoich praw na drodze sądowej i związana z nim kontrola sądowa są wyrazem ogólnej zasady prawa, która leży u podstaw tradycji konstytucyjnych wspólnych dla państw członkowskich i która została również zapisana w art. 6 i 13 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (wyroki: z dnia 15 maja 1986 r., Johnston/Komisja, 222/84, EU:C:1986:206, pkt 17, 18; z dnia 17 lipca 1998 r., ITT Promedia/Komisja, T-111/96, EU:T:1998:183, pkt 60), a także w art. 47 karty praw podstawowych (wyrok z dnia 4 kwietnia 2019 r., Rodriguez Prieto/Komisja, T-61/18, EU:T:2019:217, pkt 75).
- 154 Tymczasem należy zauważyć, że argumentacja skarżących sprowadza się do uznania, iż przedstawienie przez Komisję wszelkich argumentów mających na celu wykazanie w postępowaniu przeciwegzekucyjnym dotyczącym egzekucji ym postanowienia z dnia 31 maja 2016 r., Isotis/Komisja (C-450/14 P, niepublikowanego, EU:C:2016:477) oraz wyroków z dnia 16 lipca 2014 r., Isotis/Komisja (T-59/11, EU:T:2014:679) i z dnia 4 lutego 2016 r., Isotis/Komisja (T-562/13, niepublikowanego, EU:T:2016:63) ich oszukańczego zachowania musiałoby siłą rzeczy pociągać za sobą naruszenie ich godności mogące spowodować odpowiedzialność pozaumowną Unii, skoro argument ten został odrzucony przez sądy greckie.
- 155 Wynika z tego, że gdyby należało ją uwzględnić, argumentacja skarżących sprowadzałaby się do ograniczenia prawa Komisji do działania przed sądami krajowymi w celu doprowadzenia, na podstawie art. 299 TFUE, do egzekucji wyroku Sądu w sprawie przyznania jej wiarygodności, zgodnie z obowiązkami, które na niej ciążyą na mocy art. 317 TFUE, polegającymi na zapewnieniu należytego zarządzania zasobami Unii, i art. 325 TFUE, polegającymi na zwalczaniu nadużyć finansowych i wszelkich innych bezprawnych działań naruszających interesy finansowe Unii.

- 156 Należy zatem oddalić argumentację skarżących dotyczącą naruszenia ich godności.
- 157 W czwartej kolejności, jeśli chodzi o argument podniesiony przez skarżące w sprawie T-81/19, zgodnie z którym Komisja naruszyła w niniejszym przypadku zasadę rzetelności postępowania, należy zauważyć, że skarżące nie powołują się w tym względzie na naruszenie normy prawa Unii przyznającej uprawnienia jednostkom, które jest jedną z przesłanek powstania odpowiedzialności pozaumownej Unii wymaganych przez orzecznictwo przypomniane w pkt 132 powyżej, lecz na naruszenie art. 116 ust. 1 i art. 261 greckiego kodeksu postępowania cywilnego oraz kodeksu deontologicznego greckiej adwokatury. Należy ponadto zauważyć, że o ile zasada rzetelności postępowania może być postrzegana jako zasada wspólna porządkom prawnym wielu państw członkowskich, o tyle zasada ta nie została do tej pory potwierdzona w prawie Unii.
- 158 Ponadto należy przypomnieć, że po pierwsze, zgodnie z art. 299 akapit drugi TFUE „[p]ostępowanie egzekucyjne jest regulowane przez przepisy procedury cywilnej obowiązujące w państwie, na terytorium którego ma ono miejsce”, a po drugie, zgodnie z art. 299 akapit czwarty TFUE kontrola prawidłowości przeprowadzenia egzekucji podlega właściwości sądów krajowych.
- 159 Należy podkreślić w tym względzie, że właściwość sądów krajowych do kontrolowania prawidłowości przeprowadzania egzekucji obejmuje nie tylko spory związane z przymusowym wykonaniem aktów Rady Unii Europejskiej, Komisji lub EBC, które nakładają zobowiązanie pieniężne na podmioty inne niż państwa członkowskie, lecz również spory związane z egzekucją wyroków Sądu na podstawie art. 280 TFUE i art. 60 statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej.
- 160 W konsekwencji, jak słusznie podnosi Komisja, należy stwierdzić, że to Efeteio Athinon (sąd apelacyjny w Atenach) powinien w niniejszej sprawie upewnić się, że zachowanie przedstawicieli Komisji w ramach postępowania przeciwegzekucyjnego dotyczącego egzekucji postanowienia z dnia 31 maja 2016 r., Isotis/Komisja (C-450/14 P, niepublikowanego, EU:C:2016:477) oraz wyroków z dnia 16 lipca 2014 r., Isotis/Komisja (T-59/11, EU:T:2014:679) i z dnia 4 lutego 2016 r., Isotis/Komisja (T-562/13, niepublikowanego, EU:T:2016:63) było zgodne z zasadą rzetelności postępowania, a w szczególności z art. 116 ust. 1 i art. 261 greckiego kodeksu postępowania cywilnego oraz kodeksem deontologicznym greckiej adwokatury.
- 161 Stwierdzenia tego nie może podważyć argument podniesiony przez skarżące na rozprawie, zgodnie z którym do Sądu należy dokonanie oceny naruszenia zasady rzetelności postępowania przez Komisję przed Efeteio Athinon (sądem apelacyjnym w Atenach), ponieważ w niniejszej sprawie jedynie Sąd jest właściwy do rozpoznania skarg dotyczących odpowiedzialności pozaumownej Unii lub jej urzędników.
- 162 Prawdą jest, że zgodnie z art. 268 TFUE Sąd jest właściwy do rozpoznawania sporów dotyczących odszkodowań określonych w art. 340 akapit drugi TFUE, zgodnie z którym „[w] dziedzinie odpowiedzialności pozaumownej Unia powinna naprawić, zgodnie z zasadami ogólnymi, wspólnymi dla praw państw członkowskich, szkody wyrządzone przez jej instytucje lub jej pracowników przy wykonywaniu ich funkcji”.
- 163 Jednakże w ramach skargi wniesionej na podstawie art. 268 TFUE i art. 340 akapit drugi TFUE Sąd nie może wypowiadać się w przedmiocie naruszenia przez Komisję krajowego przepisu prawa procesowego w ramach sporu związanego z postępowaniem egzekucyjnym dotyczącym wyroku

Sądu toczącym się przed sądem krajowym bez naruszenia uprawnień zastrzeżonych wyraźnie dla tego sądu przez art. 299 TFUE, a tym samym podziału kompetencji między sądami Unii a sądami krajowymi ustanowionego w traktacie FUE.

- 164 Z powyższego wynika, że argument skarżących, zgodnie z którym zachowanie zarzucane Komisji w niniejszej sprawie jest bezprawne, ponieważ narusza zasadę rzetelności postępowania, należy oddalić jako bezzasadny.
- 165 W świetle powyższych rozważań należy stwierdzić, że skarżące nie zdołały wykazać, iż zachowanie zarzucane Komisji w sprawie T-721/18 i w sprawie T-81/19 stanowiło wystarczająco istotne naruszenie normy prawnej przyznającej uprawnienia jednostkom w rozumieniu orzecznictwa przytoczonego w pkt 132 powyżej.
- 166 W tych okolicznościach, zgodnie z orzecznictwem przytoczonym w pkt 108 powyżej, pierwsze żądanie odszkodowawcze i drugie żądanie odszkodowawcze podniesione przez skarżące w każdej ze spraw T-721/18 i T-81/19 należy oddalić, bez konieczności badania pozostałych przesłanek powstania odpowiedzialności pozaumownej Unii.
- 167 Z powyższego wynika, że skargi należy w części odrzucić jako niedopuszczalne, a w części oddalić jako bezzasadne.

W przedmiocie kosztów

- 168 Zgodnie z art. 134 § 1 regulaminu postępowania kosztami zostaje obciążona, na żądanie strony przeciwnej, strona przegrywająca sprawę. Ponieważ skarżące przegrały sprawę, należy – zgodnie z żądaniem Komisji – obciążyć je kosztami postępowania.

Z powyższych względów

SĄD (dziewięta izba)

orzeka, co następuje:

1) Skargi zostają oddalone.

2) Zoï Apostolopoulou i Anastasia Apostolopoulou-Chrysanthaki zostają obciążone kosztami postępowania.

Costeira

Kancheva

Perišin

Wyrok ogłoszono na posiedzeniu jawnym w Luksemburgu w dniu 21 grudnia 2021 r.

Podpisy